

Astrid Kviseth og Raymond Sauvage

Arkeologisk undersøkelse - Ytre perimetersikring

Viklem, Ørland kommune, Trøndelag

NTNU Vitenskapsmuseet
arkeologisk rapport 2019-4

NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2019:4

Astrid Kviseth og Raymond Sauvage

Arkeologisk undersøkelse - Ytre perimetersikring

Viklem, Ørland kommune, Trøndelag

NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2014. Serien er ikke periodisk, og antall nummer varierer per år. Rapportserien benyttes ved endelig rapportering fra prosjekter eller utredninger, der det også forutsettes en mer grundig faglig bearbeidelse.

Tidligere utgivelser: <http://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet/publikasjoner>

Referanse

Kviseth, A. og Sauvage, R. 2019: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2019:4. Arkeologisk undersøkelse – Ytre perimetersikring. Viklem, Ørland kommune, Trøndelag.

Trondheim, februar 2019

Utgiver

NTNU Vitenskapsmuseet
Institutt for arkeologi og kulturhistorie
7491 Trondheim
Telefon: 73 59 21 45
e-post: postmottak@museum.ntnu.no

Ansvarlig signatur

Bernt Rundberget (Instituttleder)

Kvalitetssikret av

Ellen Grav Ellingsen (Serieredaktør)

Publiseringstype

Digitalt dokument (pdf)

Forsidefoto

Oversiktsbilde av felt, Da62699_045. Foto: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

www.ntnu.no/vitenskapsmuseet

ISBN 978-82-8322-179-4

ISSN 2387-3965

Sammendrag

Kviseth, A. og Sauvage, R. 2019: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2019:4. Arkeologisk undersøkelse: Ytre perimetersikring. Viklem, Ørland kommune, Trøndelag.

Høsten 2018 ble det utført en arkeologisk undersøkelse vest for Ørland kirkegård, i forbindelse med pågående sikringsarbeid rundt yttergrensene til Ørland hovedflystasjon. Det ble avdekket et areal på 407 m², som resulterte i funn av 101 anleggsspor, hvorav 82 ble undersøkt. Anleggssporene var hovedsakelig konsentrert til midtre del av lokaliteten, med funntomme områder i nord og sør. Anleggssporene ble utgjort av stolpehull, kokegroper, nedgravninger av uviss funksjon, kullflekker, og strukturer som ikke ble nærmere undersøkt. Det ble ikke identifisert hus innenfor utgravningsområdet. Ti kullprøver ble datert, og dateringene falt hovedsakelig innenfor romertid. I tillegg ble det påvist bruk av lokaliteten i sen førromersk jernalder.

Nøkkelord: Bosetningsspor - Kokegroper - Eldre jernalder

Astrid Kviseth og Raymond Sauvage, NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for arkeologi og kulturhistorie, NO-7491 Trondheim

Summary

Kviseth, A. og Sauvage, R. 2019: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2019:4. Arkeologisk undersøkelse: Ytre perimetersikring. Viklem, Ørland kommune, Trøndelag.

During the autumn of 2018, the NTNU University Museum carried out an excavation to the west of Ørland cemetery, due to an ongoing effort to strengthen the outer perimeters of Ørland Main Air Station. A total of 407 square metres was uncovered, revealing 101 features, in which 82 were investigated. The main concentration of features was located in the central part of the site, with empty areas in the northern and southern ends. The features were made up by post holes, cooking pits, pits of unknown function, shallow charcoal pits, and features which were not investigated. No houses were identified within the site. Ten charcoal samples were dated, and the dates were mainly within the Roman Iron Age. Activity dating to the late Pre-Roman Iron Age was also identified.

Key words: Settlement - Cooking pits - Early Iron Age

Astrid Kviseth and Raymond Sauvage, NTNU University Museum, Department of Archaeology and Cultural History, NO-7491 Trondheim

Arkivreferanser

Arkeologisk undersøkelse – Ytre perimetersikring
Viklem, Ørland kommune, Trøndelag

Intrasisnr	2018_141
AskeladdenID	102806
Saksnummer (ePhorte)	2018/20049
Aksesjonsnummer	2018/141
Tilvekstnr	T-27948
Fotonr	Da62699
Kartskapnr	11128-11133

Fylke	Trøndelag
Kommune	Ørland
Gårdsnavn	Viklem
Gårdsnummer	70
Lokalitet	Ytre perimetersikring
Kulturminnetype	Bosetningsspor
Datering	Førromersk jernalder - Romertid

Innhold

Sammendrag.....	4
Summary	5
Arkivreferanser.....	6
1. Bakgrunn for undersøkelsen.....	9
1.1. Områdebeskrivelse	10
1.2. Kulturhistorisk bakgrunn og tidligere registreringer.....	12
2. Undersøkelsens rammer	14
2.1. Tid og deltakere	14
2.2. Problemstillinger	14
2.3. Metode	16
2.4. Dokumentasjon.....	17
2.5. Formidling	17
3. Gjennomføring av utgravningsprosjektet.....	18
3.1. Beskrivelse av undersøkt felt.....	18
3.2. Anleggsspor	19
4. Funnmateriale	23
4.1. Gjenstandsfunn.....	23
4.2. Prøvemateriale.....	23
4.3. Dateringer	23
5. Resultater.....	26
6. Litteratur.....	31
Vedlegg	33

Figurliste

Figur 1: Periodetabell.....	9
Figur 2: Lokalitet før oppstart.....	10
Figur 3: Kart over Ørlands plassering i Midt-Norge.....	11
Figur 4: Kart over lokalitetens plassering på Ørlandet.....	11
Figur 5: Oversikt over områder for arkeologiske undersøkelser på Viklem.....	13
Figur 6: Avdekking med maskin.....	16
Figur 7: Oversiktskart over lokaliteten.....	20
Figur 8: Kokegrop ID 4175.....	21
Figur 9: Dokumentasjon av kokegrop.....	21
Figur 10: Innmåling av anleggsspor på feltet.....	22
Figur 11: Jernnagler T27948:1t.....	23
Figur 12: Oversikt over dateringer fra lokaliteten.....	24
Figur 13: Oversikt over undersøkelsesområder, med anleggsspor, på Viklem.....	30
Figur 14: Felt undersøkt i 1991-2007, 2014, og 2018.....	34
Figur 15: Felt undersøkt i 20014, med gårdstun fra vikingtid og tidlig middelalder.....	34

Tabelliste

Tabell 1: Feltpersonale gjennom prosjektet.....	14
Tabell 2: Blogginlegg om prosjektet.....	17
Tabell 3: Dateringer av stolpehull.....	19
Tabell 4: Dateringer av kokegroper.....	21
Tabell 5: Gjenstandsfunn.....	23

1. Bakgrunn for undersøkelsen

Bakgrunnen for undersøkelsen er et pågående sikringsprosjekt rundt de ytre grensene til Ørland hovedflystasjon. I dette arbeidet ble det i samråd med Trøndelag fylkeskommune avklart at det forelå konflikt med tidligere registrerte og delvis utgravde kulturminner, ved passering av Ørland kirkegård på Viklem. Området ble opprinnelig registrert i 2006, i forbindelse med planlagt utvidelse av kirkegården. Lokaliteten som nå er berørt, med Askeladden-ID 102806, ble delvis utgravd i 2014, i sammenheng med regulering av utvidelsen av kirkegården. Det ble da dokumentert til sammen 93 anleggsspor, hvor 43 var kokegroper, og 50 var stolpehull. To kokegroper ble datert til førromersk jernalder og romertid. Et område på om lag 600 m² ble liggende urørt utenfor daværende plangrense i sør. Det er dette området som nå blir berørt av perimetersikringen. Dispensasjon ble gitt etter kulturminnelovens §8.1, med vilkår om at NTNU Vitenskapsmuseet utførte en arkeologisk utgravning av de berørte kulturminnene. Denne utgravningen ble utført i oktober 2018.

Steinalder (9200-1700 f.Kr.)
Bronsealder
Eldre bronsealder (1700-1100 f.Kr.)
Yngre bronsealder (1100-500 f.Kr.)
Jernalder
Eldre jernalder (500 f.Kr. – 575 e.Kr.)
Førromersk jernalder (500 f.Kr.-0)
Romertid (0-400 e.kr.)
Eldre romertid (0-150 e.Kr.)
Yngre romertid (150-400 e.Kr.)
Folkevandringstid (400-575 e.Kr.)
Yngre jernalder (575-1030 e.Kr.)
Merovingertid (575-800 e.Kr.)
Vikingtid (800-1030 e.Kr.)
Middelalder
Tidlig middelalder (1030 – 1130)
Høymiddelalder (1130 – 1350)
Senmiddelalder (1350 -1537)
Nyere tid (1537 -)

Figur 1: Periodetabell. Illustrasjon: NTNU Vitenskapsmuseet

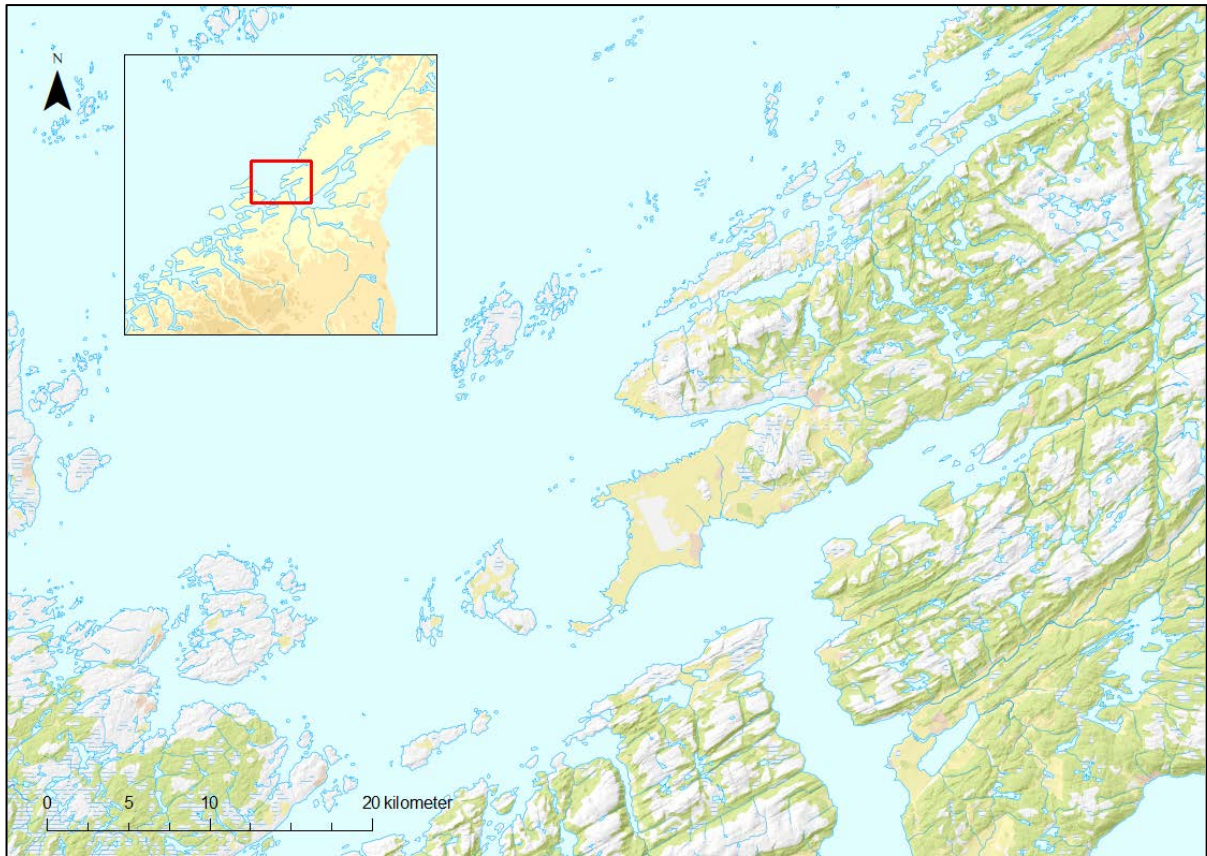
1.1. Områdebeskrivelse

Lokaliteten ligger vest for Ørland kirkegård, rett innenfor gjerdet til Ørland hovedflystasjon. Lokaliteten hører under gården Viklem, men som en del av hovedflystasjonen har den fått gårds- og bruksnummer 70/1, tilhørende gården Vik. Gården Viklem ligger strategisk plassert på en liten høyde, og har god oversikt over landskap og kystlei. Gårdens sentrale posisjon i jernalder og middelalder er tydelig gjennom to synlige monumenter – en gravhaug fra jernalder med en diameter på minimum 45 meter, og en middelaldersk steinkirke. Viklem er en av tre gårder på Ørlandet med monumentale storhauger fra jernalderen, hvor de to andre er Hovde og Opphaug.

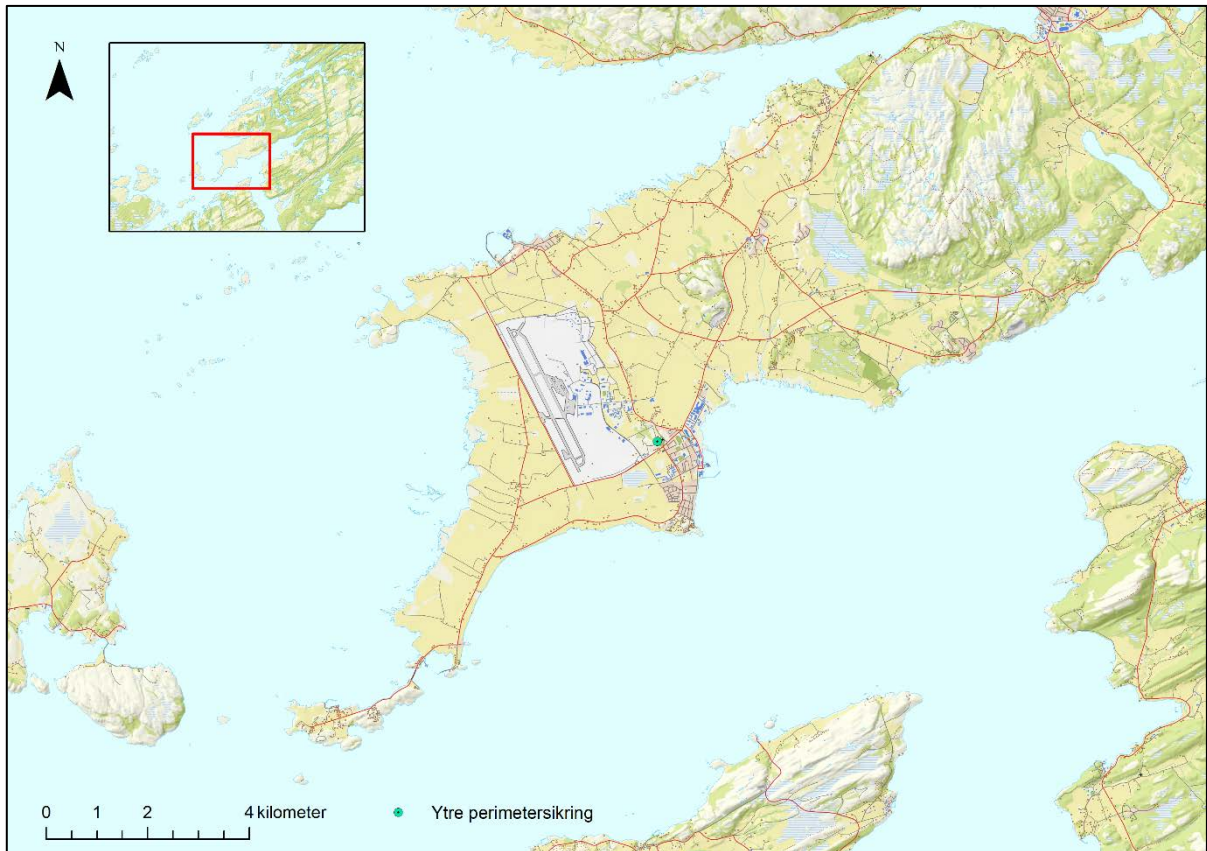
Selve tiltaksområdet ligger på gresskledd mark, med en høyde på 20 meter over dagens havnivå. Rett vest for lokaliteten ligger en grusvei, og derfra heller terrenget svakt nedover mot gjerdet til kirkegården i øst. Denne høydeforskjellen er mindre merkbar ved avdekket felt, og høydeforskjellen skyldes trolig påførte masser i sammenheng med anleggelse av veien. Dette var også synlig ved at vi traff på sprengstein i vestre ende av lokaliteten. Sør for feltet, utenfor gjerdet til flystasjonen, er det beiteområde for kyr. Nord for feltet fortsetter det gresskledd området som ble utgravd i 2014.

Figur 2: Lokalitet før oppstart. Da62699_001. Foto: Lill-Heidi Teigen, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 3: Kart over Ørlands plassering i Midt-Norge. Kart: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 4: Kart over lokalitetens plassering på Ørlandet. Kart: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

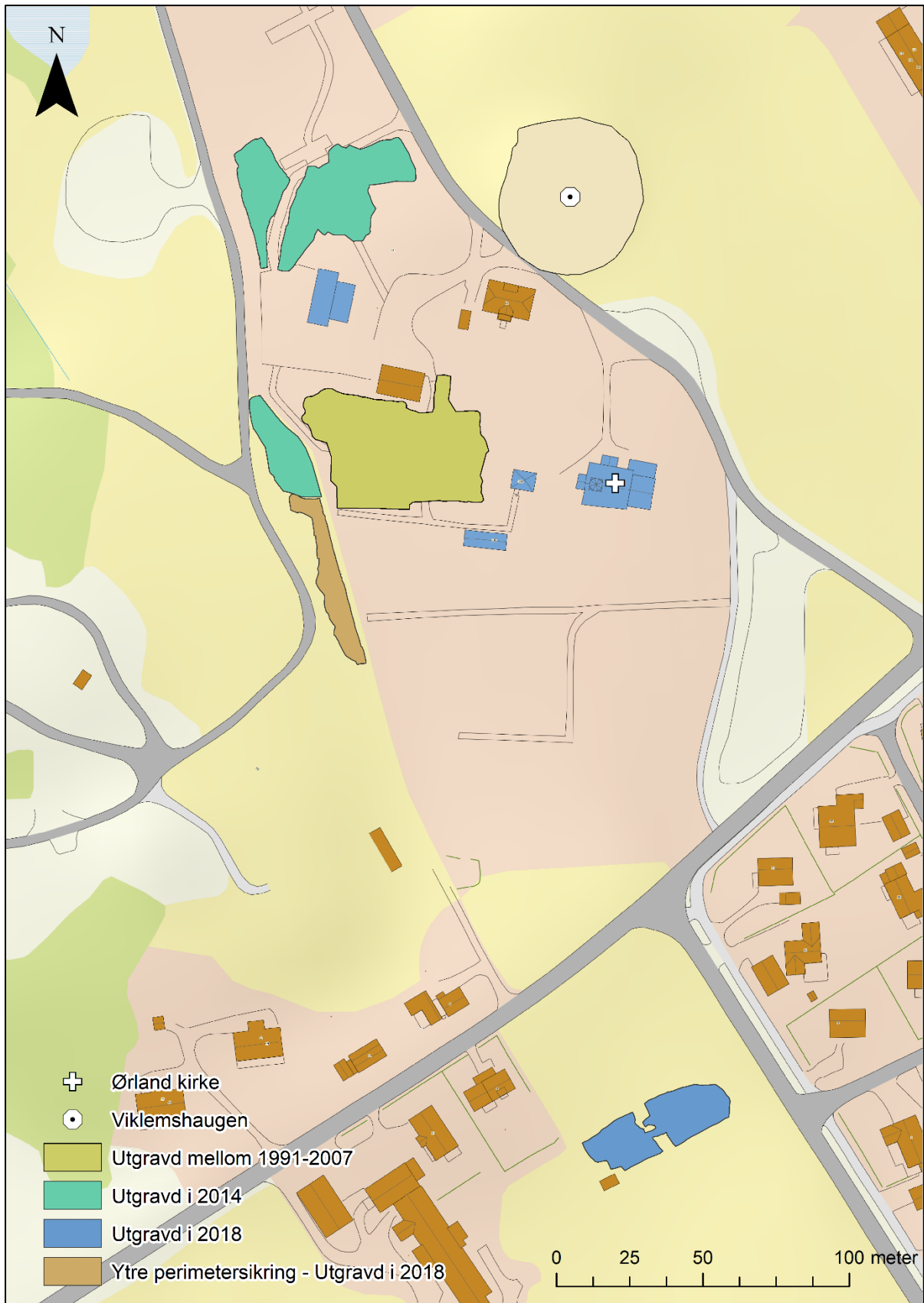
1.2. Kulturhistorisk bakgrunn og tidligere registreringer

Med sine gode forutsetninger for jordbruk, og en gunstig plassering i munningen av Trondheimsfjorden, har Ørlandet vært bosatt gjennom flere tusen år. Betydningen over tid har gitt utslag i en rekke ulike kulturminner, som fortsatt står som tydelige markører i landskapet. Bronse- og jernalderens monumentale gravminner, bygdeborgen Borgklinten, middelalderkirken på Viklem, herregården Austrått, og anlegg fra krigens dager, er eksempler på betydningen som har blitt tillagt området på ulike stadier i historien. Disse kommer i tillegg til den betydelige andelen bosetningsspor som ikke troner i landskapet, men som dukker opp gjennom arkeologiske undersøkelser.

Det har i de siste tiårene vært utført en rekke arkeologiske undersøkelser i kommunen, som har bidratt til å øke kunnskapen om den forhistoriske bosetningen på Ørlandet. Et utvalg av disse vil bli presentert her. Blant de første var en utgravning på Hovde i 1997 (Grønnesby, 1999), som resulterte i funn av et gårdsanlegg fra eldre jernalder. Der har det ligget et tun i førromersk og romersk jernalder, og en av bygningene fra hver av de to fasene ble tolket til å ha en hallfunksjon, som knyttes til stedets strategiske plassering i munningen av fjorden. Like nord for Brekstad gård ble det i 2000 funnet bosetningsspor under det som i dag er Ørland sykehjem, og det er også undersøkt hus fra merovingertid på Hårberg (Rullestad, 2010). De mest omfattende undersøkelsene er på Vik, hvor NTNU Vitenskapsmuseet hadde utgravninger i 2015 og 2016, som en del av arbeidet med utbygging av Ørland hovedflystasjon (Ystgaard, 2015; Ystgaard, 2016). Det ble undersøkt flere gårdsbosetninger fra førromersk jernalder, romertid, folkevandringstid, og tidlig middelalder. Materialet derfra er per november 2018 under bearbeiding og publisering. Sommeren 2018 ble det også gjennomført en utgravning på Brekstad gård vestre, som resulterte i funn av et stort antall kokegroper, og brønner med bevart organisk materiale, datert til et tidsrom rundt år 0.

Det er også gjort flere arkeologiske funn på Viklem, i form av omfattende bosetningsspor fra førromersk jernalder, romertid, vikingtid, og middelalder (Sauvage og Mokkelbost, 2016; Berglund og Solem, 2017). Dette har skjedd i forbindelse med flere omganger med kirkegårdsutvidelser. Mellom 1991 og 2007 ble det gjort mindre og mellomstore utgravninger som hovedsakelig avdekket gårdsbosetning fra eldre jernalder i et område vest for kirken. I 2014 ble det gjort funn av deler av et gårdstun fra vikingtid og middelalder nord for kirken, og vest for Viklemshaugen. Funnene bestod av fem bygninger. Blant disse ble det påvist en sekvens med to haller som viser at gården har hatt en viktig posisjon i denne fasen, og kan ha hatt en funksjon som en samlende enhet på Ørlandet i vikingtid og middelalder (Sauvage og Mokkelbost, 2016).

Foruten undersøkelsen vest for kirkegården ble det også foretatt en mindre undersøkelse på Viklem høsten 2018, på Prestegårdsjordet, sør for kirken. Det ble der gjort funn av om lag 130 anleggsspor, deriblant en stor rektangulær kokegrop, og en smiegrop.

Figur 5: Oversikt over områder for arkeologiske undersøkelser på Viklem.
Kart: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

2. Undersøkelsens rammer

Undersøkelsen tok utgangspunkt i Trøndelag fylkeskommunes registrering fra 2006, og NTNU Vitenskapsmuseets undersøkelse fra 2014, hvor den nordlige delen av lokaliteten ble undersøkt. Den søndre delen som nå skulle undersøkes, hadde et areal på 595 m². Det var totalt 407 m² som ble avdekket. Det ble etterlatt en stripe ytterst langs store deler den vestre langsiden av feltet, hvor det ble påtruffet sprengstein, trolig i sammenheng med oppbygging av grusveien vest for feltet. I dette området var altså eventuelle anleggsspor allerede påvirket av moderne forstyrrelser.

2.1. Tid og deltakere

Feltarbeidet ble gjennomført i perioden 1. oktober til 16. oktober 2018. Feltleder var Astrid Kviseth, og prosjektleder var Raymond Sauvage. Arbeidsstaben bestod for det meste av fire arkeologer, men de første dagene var det opp mot seks arkeologer på lokaliteten. Se tabell 1 for oversikt over deltagere og tidsrom. Flateavdekkingen ble utført av Herold Altø fra TG Entreprenør AS, og maskinen var av typen New Holland Kobelco E135B. Maskinen veide 14 tonn, og hadde en skuffebredde på 145 cm. Jordmassene ble fraktet vekk med traktor, og lagt nord for feltet. Avdekkingen ble gjennomført i løpet av om lag ti timer, fordelt på 1. og 2. oktober. To arkeologer var med på avdekkingen. Det at deler av feltet ble etterlatt grunnet moderne forstyrrelser i vest, gjorde at avdekkingen gikk noe raskere enn estimert. Selve dokumentasjonen av strukturene gikk også raskere enn estimert, og feltarbeidet ble avsluttet før tiden. Feltarbeidet ble utført med totalt 46 dagsverk.

Stilling	Navn	Periode	Dagsverk
Feltleder	Astrid Kviseth	1. oktober – 16. oktober	12
Feltarkeolog	Lill-Heidi Teigen	1. oktober – 16. oktober	12
Feltarkeolog	Krzysztof Kiersnowski	1. oktober – 16. oktober	12
Feltarkeolog	Are Skarstein Kolberg	1. - 2. og 8. - 12. oktober,	7
Feltarkeolog	Ulf Fransson	1. oktober – 2. oktober	2
Feltarkeolog	Hanne Bryn	1. oktober	1

Tabell 1: Feltpersonale gjennom prosjektet

2.2. Problemstillinger

Svært mange av de kjente arkeologiske kulturminnene på Ørlandet ligger langs en lettrenert morenerygg som preger det flate landskapet. Fra denne ryggen faller terrenget slakt mot sjøen på begge sider – slakest mot vest, med langgrunne fjæreområder og forsumping, og noe brattere mot øst. Denne ryggen er blant de første områdene som ble tilgjengelig etter landhevingen, og det er gjennomført flere arkeologiske utgravninger av boplasser fra jernalder

i dette området. Omfanget av de arkeologiske undersøkelsene de siste 25 årene har gjort det mulig å begynne å utvikle en modell for jernalderbosetningen på Ørlandet. Gjennom de omfattende utgravningene på Vik, inne på området til Ørland hovedflystasjon, har man avdekket flere gårdsenheter med en innbyrdes avstand på om lag 120 meter. I dette området har det vært flest aktive gårdstun i førromersk jernalder og romertid, mens aktiviteten synker betraktelig i folkevandringstid, og er nærmest fraværende i merovingertid. Det er ikke før i tidlig middelalder at det igjen kommer et nytt gårdstun innenfor området (Ystgaard, 2015; Ystgaard, 2016; Ystgaard, pers. med.). Periodene med få funn på Vik er likevel representert andre steder i området, med et hus fra merovingertid på Hårberg (Rullestad, 2010), og gårdstun fra førromersk og romersk jernalder på Hovde (Grønnesby, 1999). På bakgrunn av denne kunnskapen begynner vi å få et bilde av flere gårdsenheter som har ligget langs den bosatte ryggen på Ørlandet, med om lag 120 meter mellomrom. Ikke alle perioder er like godt belagt, og vi aner endringer i bosetningsstrukturen i perioder, særlig folkevandringstid og merovingertid.

Viklem ligger også langs denne akse, og det er særlig de omfattende bosetningssporene fra vikingtid og tidlig middelalder som peker seg ut i området (Mokkelbost og Sauvage, 2015; Sauvage og Mokkelbost, 2016). Den aktuelle lokaliteten ligger imidlertid i tilknytning til det området hvor de så langt eldste bosetningssporene på Viklem er lokalisert. Her ble det gjort flere undersøkelser i perioden 1994-2007, der det ble avdekket tre hus fra førromersk jernalder og eldre romertid. Bygningene lå alle i det samme området vest for kirken, i et areal som ble utgravd i 1994 og 2007. Det er også kjent en mulig bygning fra folkevandringstid i et areal undersøkt i 2000-2001 (Berglund og Solem, 2017). Utover spor av bebyggelse var det mange kokegroper på lokaliteten, hvor en del til dels var svært store. Utgravningen i 2014 av den nordre halvdel av ID 102806, som nå er aktuell for undersøkelse, viste at dette området strekker seg lengre mot vest. Aktivitetssporene der var av samme type og karakter som de tidligere undersøkte arealene, men det ble ikke påvist klare bygninger. Det ble imidlertid påvist flere av de store kokegroperne.

Trolig representerer området en gårdsenhet fra eldre jernalder med spor etter bygninger datert til førromersk jernalder og eldre romertid, samt en mulig fase i folkevandringstid. Utgravningen kan bidra til å avgrense og utfylle kunnskapen om dette området. Undersøkelsene mellom 1994 og 2007 utgjorde til dels mindre og stykkvise arealer, og det er derfor vanskelig å få god oversikt over utbredelsen av aktivitetsområdet. Lokaliteten bør også ses i sammenheng med et område om lag 170 meter sør, hvor det høsten 2018 ble gjennomført en undersøkelse av tilsvarende bosetningsspor innenfor Viklems gårdsvald. Dette kan potensielt utgjøre en annen gårdsenhet fra eldre jernalder, og en bedre forståelse av den aktiviteten som foregikk vest for kirken, vil derfor være viktig for å forstå forholdet til den andre gårdsenheten. Er dette samtidige enheter, eller er det snakk om flytting av boplassen i eldre jernalder? Dette kan i så fall tyde på en mer labil bosetning i denne perioden.

På bakgrunn av dette, så ble prosjektet styrt etter tre problemstillinger, som var med på å legge grunnlag for valg og prioriteringer under utgravningsfasen:

- Hvordan er bosetningssporene organisert romlig og funksjonelt?

- Fra hvilken periode, eller perioder, stammer bosetningssporene?
- Hvordan er forholdet mellom bosetningssporene her, og tidligere påvist gårdsbosetning lengre nord på Viklem?

2.3. Metode

Den arkeologiske utgravningen ble gjennomført som en maskinell flateavdekking. Dette går ut på at man fjerner matjordlaget med gravemaskin, slik at eventuelle strukturer er synlige som mørke avtegninger i undergrunnen (jf. Løken m.fl., 1996). Etter hvert som området avdekkes går arkeologene over med krafser, for å rense opp området, og markere strukturer som dukker opp. Avdekkede anleggsspor (kokegroper, stolpehull og andre nedgravninger) ble målt inn digitalt i plan, før et utvalg ble undersøkt ved utgravning, i form av snitting. Dette gjøres ved at den ene halvparten av strukturen blir gravd, og snittflaten dokumentert. I denne undersøkelsen ble det stort sett benyttet formgraving, noe som vil si at man kun fjerner fyllmassen. I tilfeller hvor strukturene var mer utydelige, ble det likevel gravd mer av omkringliggende masse, for å være sikker på at man hadde funnet den fullstendige avgrensningen av strukturen. Det ble brukt metallsøker og pinpointer underveis for å fange opp eventuelle funn av metall.

Figur 6: Avdekking med maskin. Da62699_003. Foto: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

2.4. Dokumentasjon

Alle kontekster ble målt inn og tildelt unike ID-nummer basert på løpenummer. Til dette ble det brukt en Topcon Tesla målebok og mottaker Topcon Hiper V med CPOS. Innmålingsdata ble i ettertid behandlet i Intrasis 3.0.

For hver kontekst som ble gravd ble det fylt ut kontekstskjema på iPad i programvaren Filemaker, som så ble importert inn i Intrasis. Strukturene ble fotografert i plan og profil, og oversiktsbilder ble tatt med fotostang. Det ble brukt to ulike kameraer gjennom prosjektet – et Sony Alpha Ilce-6000 systemkamera, og et Olympus Tough TG-4 kompaktkamera. Sistnevnte ble imidlertid tatt ut av bruk, da bilde kvaliteten ikke var god nok. Bildene fra Sony-kameraet ble tatt i formatene JPG og ARW, mens bildene fra Olympus-kameraet er i JPG og ORF. Bildene som arkiveres ble konvertert til TIFF-format, og innlemmet i NTNU Vitenskapsmuseets fotobase. Filnavnene i basen fikk et Da-nummer i tillegg til løpenummer. For Ytre perimetersikring er nummeret Da62699, og 67 bilder ble arkivert i basen.

De snittede strukturene ble tegnet i profil, på millimeterpapir med målestokk 1:10. Originaltegningene er arkivert i NTNU Vitenskapsmuseets kartskap med nr. 11128-11133.

Feltarbeidets gang fra dag til dag, værforhold, og avgjørelser, ble hver dag dokumentert i feltdagboken, som er arkivert i fysisk format i Topark.

2.5. Formidling

Det var ikke lagt opp til noe offisielt formidlingsopplegg for lokaliteten, så formidlingen var basert på at folk var nysgjerrige på hva vi holdt på med, og kom innom for å se hva vi hadde funnet. Plasseringen innenfor gjerdet til flystasjonen gjorde lokaliteten noe utilgjengelig for publikum, men den var godt synlig for besøkende på kirkegården. Av den grunn ble noe av formidlingen holdt gjennom gjerdet, men det ble løst med godt humør av både arkeologer og besøkende. Vi hadde til sammen seks besøkende, hvor tre var der i embeds medfør, fra Forsvarsbygg og i forbindelse med arbeidet med perimetersikringen. De øvrige var fra lokalsamfunnet. Alle fikk en innføring i feltet og hva vi hadde funnet, og hvordan vi som arkeologer jobbet.

Det ble skrevet to blogginnlegg som omhandlet utgravningen, som ble publisert på norark.no. Norark er universitetsmuseenes felles blogg for arkeologiske undersøkelser.

Dato	Sted	Tittel
04.10.18	Norark.no	Bruddstykker av forhistorien på Viklem
04.02.19	Norark.no	En kokegrop kommer sjelden alene

Tabell 2: Blogginnlegg om prosjektet, publisert på norark.no

3. Gjennomføring av utgravningsprosjektet

Feltarbeidet ble utført i løpet av 12 dager, i begynnelsen av oktober. Da feltstaben allerede var på Ørlandet i forbindelse med annet prosjekt, var det ikke nødvendig med utreisedag første dag. Undersøkelsen kunne dermed starte opp mandag 1. oktober. Det var estimert at vi ville avslutte prosjektet etter fire uker, men med grunne strukturer, funntomme områder, og noe mindre avdekket areal, gikk dokumentasjonen raskt og effektivt. Prosjektet ble dermed avsluttet halvannen uke før anslått, den 16. oktober.

Været var noe vekslende gjennom perioden, med en del dager preget av både sol og regn. Mesteparten av tiden var det likevel overskyet, og jevnt over ga ikke været noen problemer for fremdriften av prosjektet.

3.1. Beskrivelse av undersøkt felt

Avdekket areal: 407 m²

Antall anleggspor funnet: 101

Anleggsnummer brukt på dette feltet: 4000 - 6661

Antall hus: 0

Lokaliteten var til sammen 595 m², og lå orientert sørøst-nordvest. Området bestod av gresskledd mark, med en helning fra grusveien i vest ned mot gjerdet til kirkegården i øst. Avdekkingen startet i sørøstre ende, og gikk så i retning nordvest. Det ble til sammen avdekket 407 m², og feltet var om lag 60 meter langt. Bredden varierte mellom 4,5 og 9 meter.

Den vestre langsiden av feltet bar preg av moderne forstyrrelser i form av påfylte masser, trolig i forbindelse med anleggelse av grusveien rett ved lokaliteten. Ved avdekkingen traff man på sprengstein, og den ytterste delen av lokaliteten ble dermed etterlatt, da eventuelle anleggspor uansett ville være forstyrret. Dette gjaldt også den nordvestre utstikkeren av lokaliteten, hvor det også ble påtruffet sprengstein. Der kunne det ikke påvises noen anleggspor.

Undersøkelsen av den nordlige halvdel av lokaliteten i 2014 ga en tetthet av anleggspor på om lag 0,23 pr. m². Basert på dette, og kulturhistorisk kunnskap om området, ble det estimert at man kunne forvente å finne 136 anleggspor i den søndre halvdel. Med 101 anleggspor ble det endelige tallet litt mindre enn estimert, men det totale avdekkede arealet var også litt mindre enn utgangspunktet i prosjektplanen. Anleggsporene var i stor grad konsentrert innenfor et strekk på om lag 40 meter, i midtre del av lokaliteten. Nordlige og søndre ende var funntom, foruten en usikker kokegrop som gikk inn i sørlig ende av feltet.

Undergrunnen i sørlig ende bestod av grus iblandet sand, med en del stein. Rundt 15 meter nord for sørlig feltgrense gikk undergrunnen over i finere sand, uten innslaget av grus og stein. Det var i overgangen mellom grusområdet og denne sandholdige undergrunnen at de første tydelige strukturene begynte å dukke opp.

Den sandholdige undergrunnen var også tidvis preget av en stor del mørke avtegninger, som ikke fremstod som tydelige strukturer i plan. Disse ble likevel mål inn og undersøkt, og 20 anleggsspor ble da avskrevet. Om lag 15 meter sør for nordlig ende av feltet var det berg i dagen. I flere av strukturene (eks. ID 4283 og 4118) møtte man også på berg ved om lag 20 cm dybde. I gravingen av enkelte strukturer (eks. ID 5517, 5471 og 5430) begynte det også å sive opp vann ved 20 cm dybde.

3.2. Anleggsspor

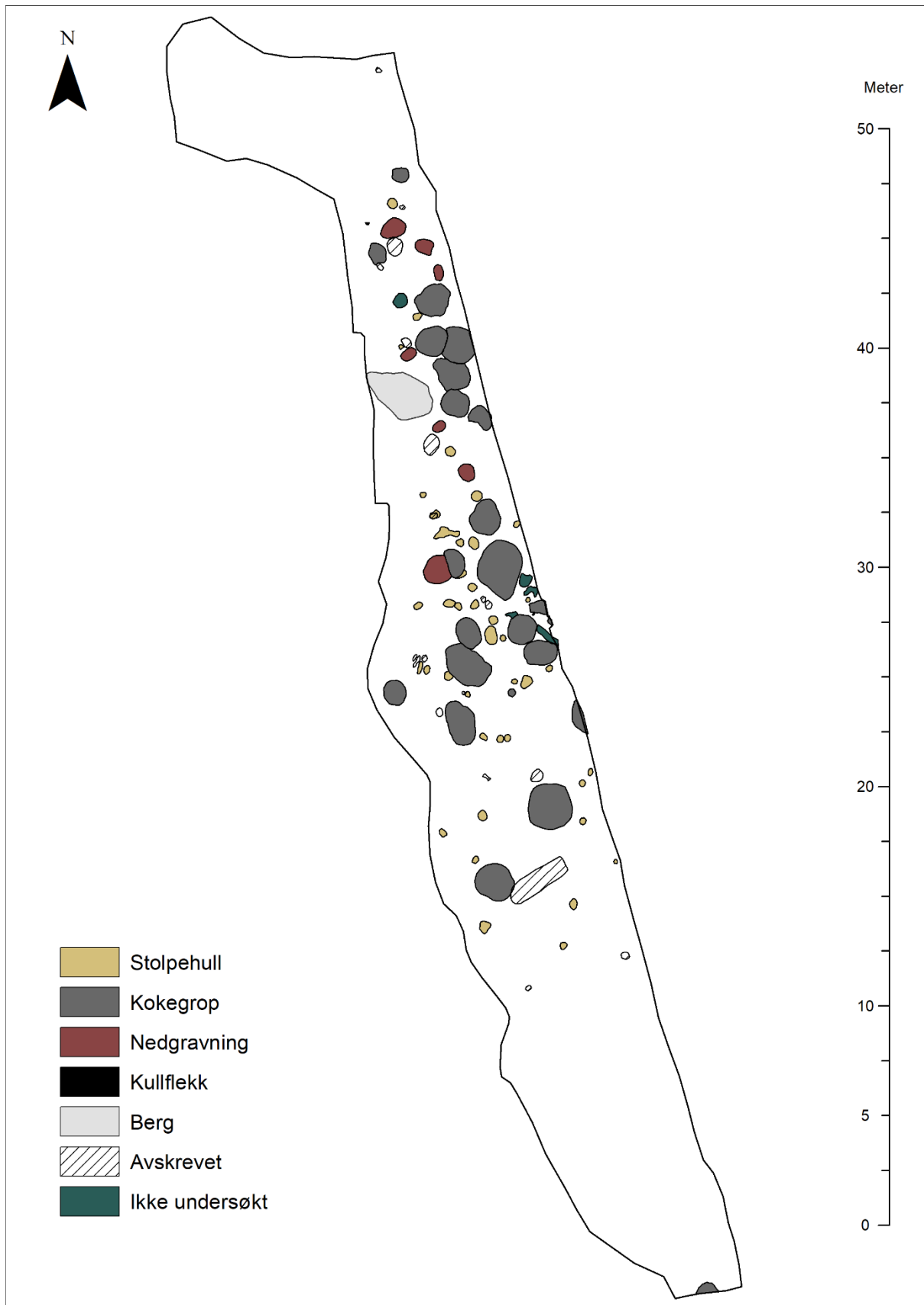
Anleggssporene lå hovedsakelig i den midtre delen av lokaliteten. Dette aktivitetsområdet bestod av stolpehull, kokegroper, nedgravninger av uviss funksjon, kullflekker, og strukturer som ikke ble nærmere undersøkt. Det ble påvist til sammen 101 anleggsspor, hvorav 82 ble undersøkt. Det var tilløp til stolpehull som lå på rekke, men med ulik størrelse på stolpehullene, og ikke tydelig parallelle stolper, kan det ikke slås fast noen sikre hus innenfor utgravningsområdet. Trekullprøver som ble datert viste til bruksfase i førromersk jernalder og romertid.

Stolpehull

Det ble gravd og dokumentert 42 stolpehull, men det er mulig at det også er et par stolpehull blant de strukturene som ikke ble nærmere undersøkt. Strukturene som i plan fremstod som sikre stolpehull ble prioritert først, men med relativt god tid hadde vi også mulighet til å undersøke de som fremstod som mindre sikre. De aller fleste stolpehullene var konsentrert i den midtre delen av lokaliteten, med noen få lengre nord. Ingen av stolpehullene utgjorde noen klare bygninger eller konstruksjoner. Det var både runde og ovale stolpehull, og lengden varierte mellom 20 cm og 56 cm. Dybden varierte mellom 2 cm og 32 cm. Fyllmassen var gjennomgående mørkebrun til gråbrun siltholdig sand, med varierende innslag av grus og stein.

Prøvenr.	Kontekst	Lab ID.	Datert materiale	Datert BP	Kalibrert alder 1 sigma	Kalibrert alder 2 sigma
6766	4236	TRa-13903	Trekull av bjørk (Betula)	3625 ± 20	2022 – 1954 BC	2036 – 1920 BC
6770	4063	TRa-13902	Trekull av or (Alnus)	2085 ± 15	156 – 55 BC	166 – 51 BC

Tabell 3: Dateringer av stolpehull

Figur 7: Oversiktskart over lokaliteten. Kart: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

Kokegroper

Det ble registrert 25 kokegroper på lokaliteten, og 10 av disse ble undersøkt. Kokegropene var hovedsakelig runde og ovale, men det var også noen som hadde en mer ujevn form. Flere kokegroper overlappet også hverandre, og i disse tilfellene var det ikke alltid lett å slå fast hvordan utstrekningen opprinnelig hadde vært. Lengden varierte mellom 40 cm og 260 cm, mens bredden varierte mellom 32 cm og 220 cm. Dybden på de undersøkte varierte mellom 7 cm og 32 cm.

Det ble tatt ut kullprøver fra alle de undersøkte kokegropene, og åtte av disse ble deretter datert. Ved å datere kokegroper som ikke ligger i samme konsentrasjon, kan man få en bedre oversikt over bruksfaser på lokaliteten. Denne lokaliteten hadde et begrenset areal, men kokegropene ble valgt ut fra en viss spredning på feltet, utseende, og eventuell relasjon til andre strukturer. Kokegropene ble datert til førromersk jernalder og romertid.

Prøvenr.	Kontekst	Lab ID.	Datert materiale	Datert BP	Kalibrert alder 1 sigma	Kalibrert alder 2 sigma
6674	5359	TRa-13898	Trekull av bjørk (Betula)	1905 ± 15	76 – 124 AD	65 – 130 AD
6675	5324	TRa-13897	Trekull av bjørk (Betula)	1700 ± 15	337 – 384 AD	260 – 395 AD
6676	5563	TRa-13899	Trekull av bjørk (Betula)	1940 ± 20	28 – 81 AD	17 – 125 AD
6677	4314	TRa-13895	Trekull av furu (Pinus)	1700 ± 15	337 – 384 AD	260 – 395 AD
6678	4175	TRa-13894	Trekull av vier/poppel (Salix/Populus)	1695 ± 15	341 – 385 AD	263 – 395 AD
6679	6419	TRa-13901	Trekull av bjørk (Betula)	2000 ± 15	37 BC – 22 AD	43 BC – 51 AD
6757	5000	TRa-13896	Trekull av bjørk (Betula)	1685 ± 15	346 – 391 AD	267 – 403 AD
6771	6390	TRa-13900	Trekull av vier/poppel (Salix/Populus)	1755 ± 15	249 – 325 AD	240 – 334 AD

Tabell 4: Dateringer av kokegroper

Figur 9: Kokegrop ID 4175. Da62699_047. Foto: Are Skarstein Kolberg, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 8: Dokumentasjon av kokegrop. Da62699_059. Foto: Lill-Heidi Teigen, NTNU Vitenskapsmuseet

Nedgravninger

Det ble undersøkt syv nedgravninger på lokaliteten. Én av disse var noe ujevn i plan, mens de andre var runde og ovale. Lengden varierte mellom 64 cm og 140 cm, mens bredden varierte mellom 42 cm og 140 cm. Dybden var mellom 15 cm og 45 cm. Nedgravningene var tydelig avgrenset fra undergrunnen, og bestod hovedsakelig av mørkebrun og gråbrun sandholdig silt, med varierende innslag av grus og stein. Noen av nedgravningene (ID 5430, 5517, og 5727) gikk rett ned på berget. Det var ingen funn i strukturene, og det var ikke mulig å trekke noen konklusjon om mulig funksjon for kontekstene.

Kullflekker

To anleggsspor ble definert som kullflekker – dette var strukturer som i stor grad bestod av kull, og som manglet varmepåvirket stein slik en gjerne ville sett i en kokegrop. De var også betraktelig mindre enn kokegropene, med en lengde på 15 cm og 20 cm, bredde på 10 cm og 9 cm, og en dybde på 3 cm og 4 cm.

Figur 10: Innmåling av anleggsspor på feltet. Da62699_005. Foto: Lill-Heidi Teigen, NTNU Vitenskapsmuseet

4. Funnmateriale

4.1. Gjenstandsfunn

Det var få gjenstandsfunn på lokaliteten, noe som ikke er uvanlig ved maskinelle flateavdekkinger. Det ble gjort to funn, hvor det ene var fragmenter av brent bein (:2) fra kokegrop ID 4175, mens det andre var to nagler (:1) fra stolpehull ID 4569. Funnene ble katalogisert og innlemmet i magasin, med T-nummer T-27948, og undernummer 1-2.

T-nummer	Funn-ID	Materiale	Beskrivelse	Fra ID	Struktur
T-27948:1	6178	Jern	To nagler	4569	Stolpehull
T-27949:2	6610	Bein	Fragmenter av brent bein	4175	Kokegrop

Tabell 5: Gjenstandsfunn

4.2. Prøvemateriale

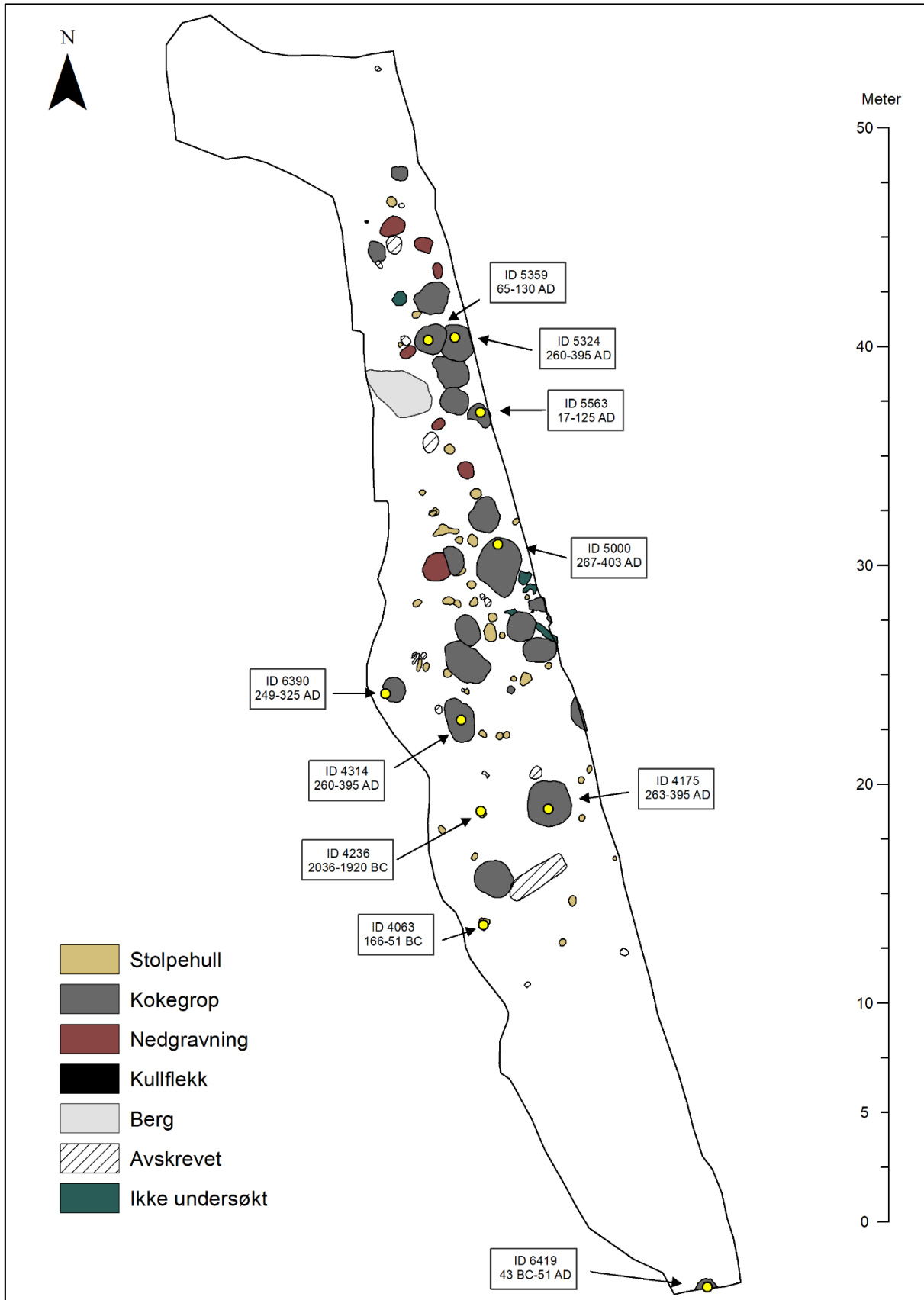
Det ble til sammen tatt ut 47 prøver, hvor 26 var kullprøver, og 21 var makroprøver. Både kullprøver og makroprøver ble tatt fra stolpehull, kokegrop, og nedgravninger. Ti av kullprøvene ble sendt til datering. Hovedsakelig viser dateringene til en aktivitetsperiode i romertid, og noe aktivitet også i førromersk jernalder. Se punkt 4.3 for redegjørelse og skjematisk fremstilling. Det ble i etterarbeidsfasen besluttet å ikke sende makroprøver inn til analyse.

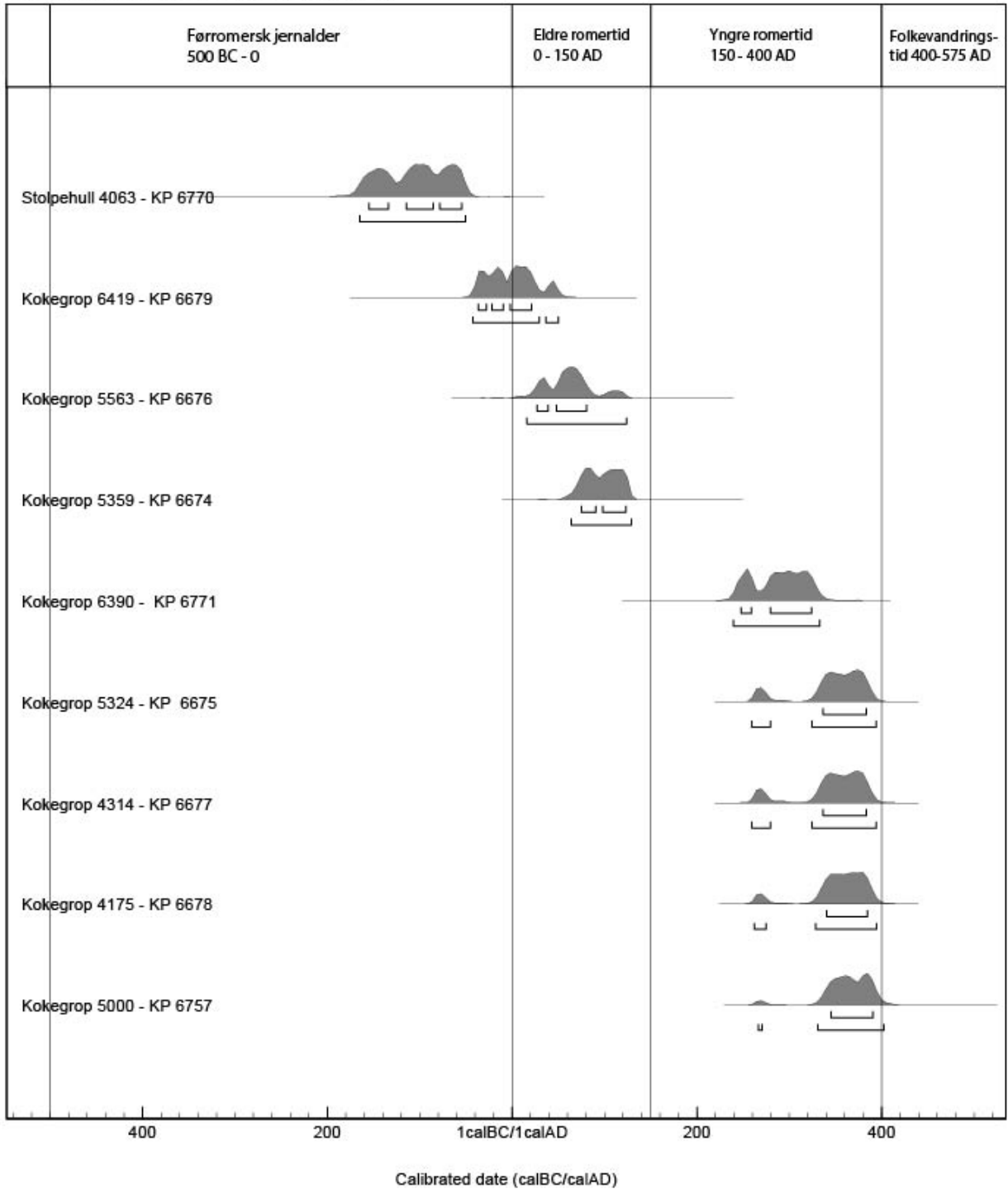
Figur 11: Jernnagler T27948:1. Da62699_067.
Foto: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

4.3. Dateringer

Kullprøvene som datert kom fra åtte kokegrop, og to stolpehull. Prøvene ble vasket og preparert av Astrid Kviseth, før de ble sendt til Nasjonallaboratoriene for datering ved NTNU, for vedartsanalyse og datering. Resultatene viste hovedsakelig til en aktivitetsperiode i romertid, hvor både den eldre og den yngre fasen av perioden var representert. En kokegrop og et stolpehull viser også til bruk i sen førromersk jernalder. Trekull fra stolpehull ID 6770 ble datert til senneolitikum. Landhevingen i området tilsier at det kan ha vært aktivitet i området på et så tidlig tidspunkt, men med utgangspunkt i at trekullet ble tatt fra et stolpehull, som er en noe usikker kontekst, i tillegg til at kun én kontekst fikk en så tidlig datering, så er det usikkert hvorvidt denne dateringen faktisk viser til bruk av området i senneolitikum. Prøveresultatene er katalogisert hos NTNU Vitenskapsmuseet, med nummer T27948:3-12.

Figur 12: Oversikt over dateringer fra lokaliteten. Kart: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

Tabell 6: Dateringer for Ytre perimetersikring.

5. Resultater

Den arkeologiske undersøkelsen vest for Ørland kirkegård i 2018 resulterte i funn av et aktivitetsområde fra eldre jernalder, som må ses i sammenheng med området nord for feltet, undersøkt i 2014. I løpet av utgravningen ble det gjort funn av til sammen 101 anleggsspor, hvorav 82 ble undersøkt. Det ble ikke påvist hus, men aktivitet på stedet er tydelig gjennom funn av stolpehull, nedgravninger, kullflekker, og en betydelig andel kokegroper. Dateringene av kontekstene viser til bruk hovedsakelig i romertid, men med noe aktivitet som også strekker seg tilbake inn i førromersk jernalder.

Undersøkelsesområdet lå i gresskledd mark, og var noe preget av moderne forstyrrelser. Langs den vestre siden av feltet ble det påtruffet sprengstein, og det ble derfor ikke gravd helt ut i lokalitetsgrensen i vest. I nordre og nordvestre endel av feltet bar også undergrunnen preg av å ha blitt forstyrret, og det ble ikke gjort funn av anleggsspor i denne delen av feltet. Arealet som ble avdekket utgjorde om lag 400 m², og anleggssporene var hovedsakelig fordelt i et om lag 40 meter langt område i midtre del av lokaliteten. Anleggssporene fra undersøkelsen i 2014, nord for årets felt, strekker seg helt sør til nordlig feltgrense fra 2018 (se figur 13). Det virker dermed sannsynlig at det kan ha vært strukturer i nordlig ende av feltet fra 2018, heller enn at området har vært helt fritt for anleggsspor, og at disse har forsvunnet som et resultat av de moderne forstyrrelsene. Det er dermed ikke mulig å slå fast noen avgrensning i nord for årets felt – anleggssporene fortsetter nordover i nordlige halvdel av lokaliteten, hvor de også der er spredt utover hele det avdekkede området fra 2014. Det er tilnærmet fritt for anleggsspor sør for konsentrasjonen av anleggsspor på 2018-feltet, med unntak av en noe usikker kokegrop som gikk inn i sørlige feltgrense (ID 6419). Den har den tidligste dateringen av kokegropene, i overgangen mellom førromersk og romersk jernalder (43 BC – 51 AD, 2000 ± 15). Denne sørlige delen av lokaliteten virket ikke å være preget av moderne forstyrrelser slik som i nord, men undergrunnen bestod av grus iblandet sand, med en del stein, i motsetning til området med de konsentrerte anleggssporene, som bestod av finere sand. Det kan potensielt være en tilnærmet søndre avgrensning av konsentrasjonen av anleggsspor, som sammenfaller med endrede grunnforhold. Med utgangspunkt i at det fantes en kokegrop helt sør på lokaliteten kan man ikke fastslå en fullstendig avgrensning av lokaliteten, men det virker likevel som man kan snakke om en tilnærmet søndre avgrensning i hvert fall av det mest konsentrerte bruksområdet på lokaliteten. Anleggssporene går helt inn i østre feltgrense, og fortsetter trolig inn under kirkegården. Saken er trolig den samme i vest, men der vil moderne forstyrrelser ha forstyrret bildet. Oppsummert kan man trolig påvise en tilnærmet avgrensning i sør, og aktivitet som strekker seg både østover, vestover, og nordover inn i det undersøkte området fra 2014.

Det ble gjort funn av stolpehull på lokaliteten, men det kunne ikke påvises hus. Enkelte stolpehull lå til dels på rekke, men med utgangspunkt i ulik størrelse, og mangel på direkte parallelle rekker, ble de avskrevet som tilhørende eventuelle hus. Den mest betydelige funngruppen var kokegroper. Disse var i stor grad runde eller ovale, men enkelte overlappet hverandre, noe som gjorde det vanskelig å fastslå den opprinnelige utstrekningen. Én kunne

dateres til overgangen førromersk jernalder til eldre romertid, to falt innenfor eldre romertid, mens fem hadde en tilnærmet identisk datering i sen yngre romertid, hvor fire var innenfor perioden 260-407 AD, mens den siste falt mellom 240-334 AD. To stolpehull ble datert, og disse dateringene skilte seg noe fra kokegropene. Stolpehull ID 4063 fikk en datering til førromersk jernalder (166-51 BC, 2085 ± 15), mens stolpehull ID 4236 ble datert til senneolitikum (2036-1920 BC, 3625 ± 20). Førstnevnte er noe tidligere enn kokegropene, men likevel innenfor samme periode. Basert på den lokale landhevingen er det mulig med aktivitet i området i senneolitikum, men med utgangspunkt i at stolpehull er mer usikre kontekster for datering enn kokegroper, i tillegg til mangel på andre tilsvarende dateringer, så anses dateringen som noe usikker. Hovedsakelig anses dermed bruksfasen for lokaliteten som i tidsrommet fra sen førromersk jernalder, og frem til sen yngre romertid.

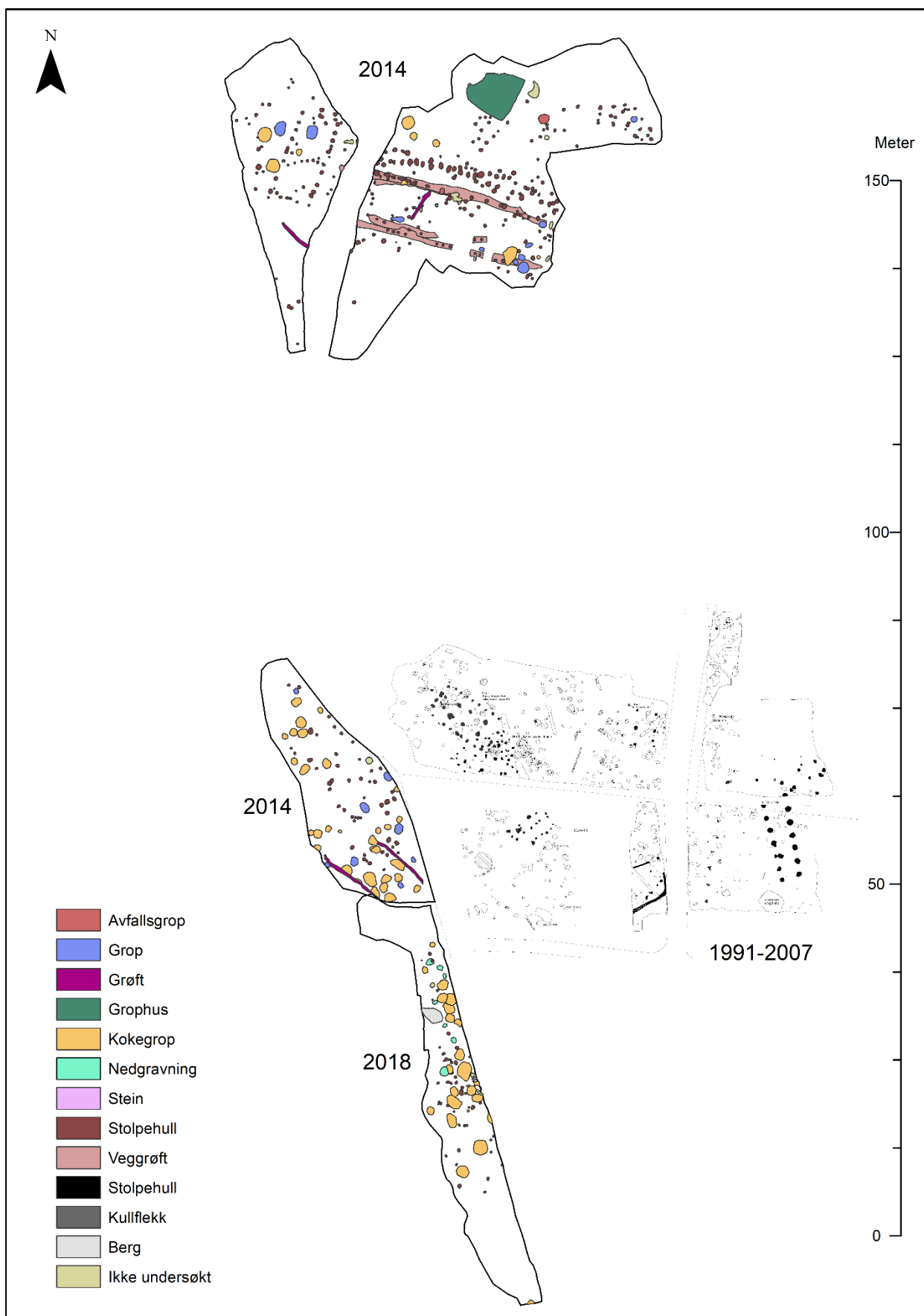
Disse dateringene stemmer godt overens med de to dateringene av kokegroper fra undersøkelsen i 2014, i nordlige halvdel av lokaliteten, som viste til bruk i førromersk jernalder og romertid. Det er trolig snakk om et kokegropfelt som har vært i bruk gjennom store deler av eldre jernalder, med dateringer fra førromersk jernalder frem til slutten av romertid, som strekker seg over de to feltene som ble undersøkt i 2014 og 2018. Kokegropfeltet strekker seg potensielt også inn i området som ble avdekket i 2000-2001, hvor det ble påvist flere store kokegroper. Det er enighet om at kokegropers hovedfunksjon trolig kan knyttes til matlaging, men også alternative funksjoner har blitt foreslått (Bukkemoen, 2016, s. 119). Basert på mengden kokegroper som blir funnet på arkeologiske undersøkelser, og tidsdybden de representerer, så anses det likevel som trolig at de er tegn på matlaging i spesielle sammenhenger, da bruk av kokegroper på daglig basis, selv med gjenbruk av groper, ville ha resultert i funn av et langt høyere antall kokegroper enn det man gjerne finner ved arkeologiske undersøkelser (Narmo, 1996, s. 84-85). Med utgangspunkt i mengden kokegroper, plassering i landskapet, brukstid, og avstand til øvrig bosetning, så har man referert til enkelte lokaliteter som spesialiserte kokegropfelt (Gjerpe, 2008, s. 47). Disse har blitt foreslått brukt i forbindelse med for eksempel blot, tingsamlinger, eller krigsråd (Ødegaard, 2017, s. 5). Det blir da lagt vekt på kultiske eller rituelle aspekter ved de felles måltidene (se f.eks. Narmo, 1996), eller politiske og rettslige elementer (se f.eks.; Gjerpe, 2001; Ødegaard, 2017). Kokegropfeltet på Viklem ligger i nærheten av påvist gårdsbosetning fra romertid, og er i så måte ikke så isolert fra øvrig bebyggelse som enkelte felt referert til som spesialiserte kokegropfelt. Potensielt kan det her være snakk om et felt som har tilknytning til gårdsbebyggelsen. Det er kokegroper også på området undersøkt mellom 1991-2007, men den største konsentrasjonen er på feltene fra 2014 og 2018, som utgjør lokalitet ID 102806. Avgrensningen for kokegropfeltet, og dermed også det fulle omfanget av det, er ikke lokalisert.

I likhet med flere andre undersøkte kokegropfelt fra eldre jernalder, ligger også dette i nær tilknytning til en middelalderkirke. Med utgangspunkt i teorien om at kokegropfeltene kan knyttes til rituell eller kultisk virksomhet, har man diskutert muligheten for kultkontinuitet mellom kokegropfeltene, og kirkene reist i tidlig middelalder (se f.eks. Narmo, 1996, Risbøl, 2005). Kokegropfeltene faller hovedsakelig inn under eldre jernalder, noe som betyr at man ofte står overfor et tilsynelatende tomrom i yngre jernalder, med tanke på eventuell kultkontinuitet (Narmo, 1996, s.95). En foreslått årsak til dette kan være at kulthandlingene i

overgangen mot yngre jernalder kan ha endret form, slik at de ikke er mulige å påvise arkeologisk. Det er blant annet foreslått at funksjonene som kokegropfeltene fylte, enten det var kultisk eller politisk, ble flyttet inn i hallen (se f.eks. Gjerpe, 2001). I Viklems tilfelle, så har man kokegropfelt fra eldre jernalder, en monumental gravhaug fra jernalder, gårdstun med mulig hall fra vikingtid og tidlig middelalder, og en middelalderkirke, samlet på et relativt lite område. Dersom kokegropfeltenes funksjon ble flyttet over i for eksempel hallen på gården, kan dette potensielt ha skjedd på Viklem, og man kan kanskje snakke om en mulig kultkontinuitet gjennom jernalderen, hvor man også har sett det som gunstig å beholde den tradisjonelle samlingsplassen ved innføringen av en ny religion (Gustafsson, 1999, s. 12). Det påpekes likevel at i anleggelsen av kultsteder, enten det var kokegropfelt eller kirker, kan man uavhengig av hverandre ha vært styrt av det samme ønsket om en plass med dominerende beliggenhet og vid utsikt. Dette kan også ha vært saken på Viklem, hvor man har anlagt disse funksjonene på de høyereliggende områdene av et ellers flatt landskap. I kontinuitetsdiskusjonen tar Gjerpe opp skillet mellom tilfeldig samvariasjon og intensjonalitet, hvor det poengteres at enkelte steder vil ha pekt seg ut som attraktive i flere perioder, ut fra forskjellige kriterier, uten at det nødvendigvis er snakk om sammenhengende bruk (2001, s. 56). Med utgangspunkt i Viklems høyereliggende plassering i landskapet, sett i sammenheng med at sjøen også har stått høyere enn i dag, kan man altså ikke utelukke at dette har vært en faktor i like stor grad som eventuell kultkontinuitet. Samtidig vil en ved anleggelsen av kirken ha hatt en storhaug rett ved siden av, og det virker dermed trolig at man ville hatt kjennskap til tidligere bruk av området. Om dette derimot strekker seg tilbake til kokegropfeltet, er vanskeligere å anslå. I koblingen mellom eldre jernalders kokegropfelt, og senere tids middelalderkirker, er det også poengtert at dette i like stor grad kan skyldes forhold i dagens kulturminnevern, som reelle forhold i middelalderen (se f.eks. Gjerpe, 2001; Risbøl, 2005). Det kan altså ikke snakkes om en utvilsom kontinuerlig kultpraksis, på tross av tydelige anleggsspor gjennom perioden, men heller at gårder som var av sentral betydning i eldre jernalder, fortsatte med å være det i yngre jernalder og middelalder (Risbøl, 2005, s. 160). Med sine arkeologiske spor fra eldre jernalder og frem mot middelalder, og sin gunstige plassering i den høyereliggende delen av Ørlandet, kan dette sies å være en beskrivelse som stemmer godt for Viklems vedkommende.

Om man ser denne undersøkelsen i sammenheng med andre undersøkelser i området, som Hovde (1997), Vik (2015-2016), Brekstad vestre (2018), og Prestegårdsjordet (2018), så er det også et visst sammenfall i bruksfaser i de ulike områdene. På Hovde fantes rester etter minst seks langhus fordelt på to hovedfaser, som på slutten av 1990-tallet ble datert til perioden 360 f.Kr. til 435 e.Kr. Dateringene har store standardavvik, som gjør det vanskelig å dra en direkte sammenlikning fra Ytre perimetersikring, til funnene fra Hovde. Begge områdene virker å ha hatt aktivitet i eldre jernalder, og romertid er representert både ved Ytre perimetersikring, vest for kirken, og på Hovde rundt en kilometer lengre sør. På Brekstad vestre ble det i 2018 gjort funn av et stort antall kokegroper, og tre brønner med bevarte tregjenstander, datert til romertid og perioden rundt år 0. På Prestegårdsjordet, om lag 170 meter sør for lokaliteten, ble det gjort funn av anleggsspor fra romertid og overgangen til folkevandringstid. Det ble ikke påvist hus, men anleggsspor som for eksempel stolpehull, grøfter, kokegroper av ulik størrelse, og en smiegrep, viste tydelige tegn på aktivitet. Basert

på modellen for jernalderbosetning langs den bosatte ryggen på Ørlandet, utarbeidet på grunnlag av de større utgravningene på Vik i 2015 og 2016, så kunne man se gårdsenheter liggende med om lag 120 meter mellomrom. Flertallet av gårdsenhetene fra Vik falt inn under førromersk jernalder og romertid, og samsvarer dermed til dels med anleggssporene på Prestegårdsjordet. Dersom modellen med om lag 120 meter mellom gårdsenheten stemmer også på Viklem, kan det potensielt være en gårdsbosetning et lite stykke nord for lokaliteten på Prestegårdsjordet, som de påviste anleggssporene har en relasjon til. Smiegropen fra Prestegårdsjordet er datert til overgangen mellom eldre og yngre romertid, og det er trolig at denne ville ha ligget i noenlunde nærhet til øvrig gårdsbosetning. Samtidig vil det også være naturlig å beholde en viss avstand mellom smiaktivitet og øvrig bebyggelse, på grunn av brannfare forbundet med smiingen. Dette kan potensielt styrke muligheten for at det finnes gårdsbosetning datert til eldre jernalder nord for, eller i hvert fall i nærheten av, den undersøkte lokaliteten på Prestegårdsjordet. Denne bør da ses i sammenheng med den kjente gårdsbosetningen fra eldre jernalder vest for kirken, og i forlengelsen av det, kokegropfeltet, som har flere overlappende dateringer med kokegropene på Prestegårdsjordet. På Vik, om lag halvannen kilometer nordvest for kirken, ble det påvist flest gårdstun i førromersk jernalder og romertid, mens aktiviteten sank betraktelig i folkevandringstid, og var nærmest fraværende i merovingertid. Det dukket så opp et nytt gårdstun i tidlig middelalder. Dette reflekterer til dels utviklingen på Viklem, hvor det er gårdsbosetning gjennom eldre jernalder, før det ser ut til å være et opphold, i hvert fall i det arkeologiske kildematerialet, frem til gårdstunet nord for kirken vokser frem i vikingtid og tidlig middelalder. Slutten av folkevandringstid, og merovingertid, ser ut til å ikke være representert i materialet verken fra Viklem, Hovde, Vik eller Brekstad vestre. Det er derimot påvist hus fra merovingertid på Hårberg (Rullestad, 2010), så perioden er representert i materialet fra Ørlandet, men i mindre omfang enn eldre jernalder, vikingtid og tidlig middelalder. Med utgangspunkt i de arkeologiske undersøkelsene som er gjort på Ørlandet de siste tiårene, deriblant Ytre perimetersikring, begynner vi altså å få oversikt over en aktiv bruksfase i eldre jernalder, som spenner over flere lokaliteter, og flere perioder.

Figur 13: Oversikt over undersøkelsesområder, med anleggsspor, på Viklem. For forstørrede kartutsnitt, se vedlegg 5. Kart: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

6. Litteratur

- Berglund, B. og Solem, T. 2017: Maktkontinuitet i munningen av Trondheimsfjorden. Arkeologi og vegetasjonshistorie 800 BC – 1200 AD. *Heimen* 2017(3). s. 206-227.
- Bukkemoen, G.B. 2016: Cooking and feasting: Changes in food practice in the Iron Age. I Iversen, F. og Petersson, H. (red.) *The Agrarian Life of the North 2000 BC - AD1000*. Cappelen Damm Akademisk, s. 117-131
- Gjerpe, L.E. 2001: Kult, politikk, fyll, vold og kokegropfeltet på Hov. *Primitive tider* (4), s. 5-17
- Grønnesby, G. 1999: Eldre jernalders hus og hall på Hovde i Trøndelag. *Viking* (62), s. 69-80
- Gustafson, L. 1999: En kokegrop er en kokegrop er en...? I Øystå, Ø. (red): *Follominne – Årbok 1999*. Follo historielag
- Løken, T., Pilø, L. og Hemdorff, O. 1996: *Maskinell flateavdekking og utgraving av forhistoriske jordbruksboplasser – en metodisk innføring*. AmS-Varia 26. Arkeologisk museum i Stavanger.
- Mokkelbost, M. og Sauvage, R. 2015: *Arkeologisk utgravning Ørland kirkegård, Ørland kommune*. NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2014-16.
- Narmo, L.E. 1996: «Kokekameratene på Leikvin». Kult og kokegroper. *Viking* (59), s. 79-100
- Risbøl, O. 2005: Kokegroper i røyk og damp – et kokegropfelt i gårds- og landskapsperspektiv. I Gustafsson, L., Heibreen, T., og Martens, Jes. (red.): *De gåtefulle kokegroper*. Varia (58), s. 155-165
- Rullestad, S. 2010: *Utgravningsrapport 2010. Hårberg (gnr. 69/6) Ørland komme, Sør-Trøndelag fylke. Undersøkelse i tilknytning til reguleringsplan for ny adkomstvei fra Fv. 245 til Hårberg boligfelt i Ørland kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune*. Upublisert utgravingsrapport. NTNU Vitenskapsmuseet, topografisk arkiv.
- Sauvage, R. og Mokkelbost, M. 2016: Rural Buildings from the Viking and early Medieval period. I Iversen, F. og Peterson, H. (red.): *The Agrarian life of the North 2000 BC – AD 1000. Studies in Rural Settlement and Farming in Norway*. Cappelen Damm Akademisk. s. 275-290.
- Ystgaard, I. 2015: *Årsrapport 2015. De arkeologiske undersøkelsene ved Ørland kampflybase. Vik 70/1, Ørland, Sør-Trøndelag*. NTNU Vitenskapsmuseet Arkeologiske smårapporter. Upublisert.

Ystgaard, I. 2016: *Årsrapport 2016. De arkeologiske undersøkelene ved Ørland kampflybase. Vik 70/1, Ørland, Sør-Trøndelag*. NTNU Vitenskapsmuseet Arkeologiske smårapporter. Upublisert.

Ødegaard, M. 2017: *Rapport arkeologisk utgravning. Kokegropfelt. Lunde, 1033/1, Larvik, Vestfold*. Kulturhistorisk museum, Oslo

Vedlegg

Vedlegg 1	Fotoliste
Vedlegg 2	Kontekstliste
Vedlegg 3	Katalogtekst T27948
Vedlegg 4	Liste over ¹⁴ C-prøver
Vedlegg 5	Makroprøver
Vedlegg 6	Kartutsnitt

Vedlegg 1: Fotoliste

Da62699	Beskrivelse	Retning	Dato	Fotograf
_001	Lokalitet før oppstart	Nordøst	01.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_002	Lokalitet før oppstart	Sør	01.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_003	Avdekking med maskin	Nord	01.10.2018	Astrid Kviseth
_004	Innmåling av strukturer	Sør	04.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_005	Oversiktsbilde av felt, med innmåling av strukturer	Sørøst	04.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_006	Profilfoto ID 4015	Sør	05.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_007	Profilfoto ID 4236	Vest	08.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_008	Profilfoto ID 4063	Nordvest	08.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_009	Profilfoto ID 4220	Nordvest	08.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_010	Profilfoto ID 4283 og ID 4270	Nord	08.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_011	Profilfoto ID 4046	Øst	08.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_012	Profilfoto ID 4298	Nord	08.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_013	Profilfoto ID 4207	Øst	08.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_014	Profilfoto ID 4873 og ID 4891	Nord	08.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_015	Profilfoto ID 4455	Nordvest	08.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_016	Profilfoto ID 4162	Nordvest	08.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_017	Profilfoto ID 4928 og ID 4944	Nord	08.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_018	Profilfoto ID 4612	Nord	08.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_019	Profilfoto ID 5617	Øst	09.10.2018	Astrid Kviseth
_020	Profilfoto ID 4569	Vest	09.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_021	Profilfoto ID 4375	Nord	09.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_022	Profilfoto ID 5430	Sørøst	09.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_023	Profilfoto ID 4745	Vest	09.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_024	Profilfoto ID 5471	Nordøst	09.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_025	Profilfoto ID 5594	Nord	09.10.2018	Astrid Kviseth
_026	Profilfoto ID 6179	Nord	09.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_027	Profilfoto ID 5164	Nordøst	09.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_028	Profilfoto ID 5127	Nordøst	09.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_029	Profilfoto ID 6188	Sør	09.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_030	Profilfoto ID 5517	Sørøst	09.10.2018	Lill-Heidi Teigen

Da62699	Beskrivelse	Retning	Dato	Fotograf
_031	Profilfoto ID 4595	Nordvest	09.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_032	Profilfoto ID 5456	Nord	09.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_033	Profilfoto ID 5873	Sørøst	09.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_034	Profilfoto ID 5180	Nordøst	09.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_035	Profilfoto ID 3921	Nord	10.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_036	Profilfoto ID 4426	Nord	10.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_037	Profilfoto ID 5749	Sørvest	10.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_038	Graving og innmåling av strukturer	Sørvest	10.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_039	Profilfoto ID 5799	Vest	10.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_040	Profilfoto ID 6438	Nordøst	10.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_041	Profilfoto ID 5068 og ID 6538	Nordvest	10.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_042	Profilfoto ID 5648	Øst	10.10.2018	Astrid Kviseth
_043	Dokumentasjon av kokegrop	Sør	10.10.2018	Astrid Kviseth
_044	Snitting av kokegrop	Vest	10.10.2018	Astrid Kviseth
_045	Oversiktsbilde av feltet, med dokumentasjon av kokegroper	Sørøst	10.10.2018	Astrid Kviseth
_046	Profilfoto ID 5844	Nordøst	10.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_047	Profilfoto ID 4175	Nordøst	10.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_048	Profilfoto ID 5829	Nord	10.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_049	Profilfoto ID 6500	Sørvest	10.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_050	Profilfoto ID 6560	Nordvest	10.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_051	Profilfoto ID 5727	Nordøst	11.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_052	Profilfoto ID 4314	Øst	11.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_053	Profilfoto ID 6600	Nord	11.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_054	Profilfoto ID 4856	Nordvest	11.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_055	Profilfoto ID 4793	Nord	11.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_056	Profilfoto ID 4397	Nordøst	11.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_057	Profilfoto ID 5359 (venstre) og ID 5324 (høyre)	Nord	11.10.2018	Are Skarstein Kolberg
_058	Profilfoto ID 5204	Sørøst	12.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_059	Dokumentasjon av kokegrop	Nordøst	12.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_060	Profilfoto ID 5563	Nord	12.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_061	Profilfoto ID 6651	Nord	12.10.2018	Lill-Heidi Teigen

Da62699	Beskrivelse	Retning	Dato	Fotograf
_062	Profilmfoto ID 5000	Øst	12.10.2018	Krzysztof Kiersnowski
_063	Uttak av makro- og C14-prøver	Nordøst	15.10.2018	Astrid Kviseth
_064	Oversiktsbilde av prøvetaking i felt	Nordøst	15.10.2018	Lill-Heidi Teigen
_065	Oversiktsbilde av felt ved ferdig graving	Sørøst	15.10.2018	Astrid Kviseth
_066	Oversiktsbilde av felt ved ferdig graving	Nord	15.10.2018	Astrid Kviseth
_067	Foto av nagler ID 6178		20.12.2018	Astrid Kviseth

Vedlegg 2: Kontekstliste

ID	Kontekst	Beskrivelse	Lengde i cm	Bredde i cm	Dybde i cm
4000	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
4015	Stolpehull	Rund i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider.	34	32	17
4030	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
4046	Stolpehull	Oval i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Litt kull sporadisk gjennom strukturen. Avrundet bunn, og buede sider.	56	38	15
4063	Stolpehull	Oval i plan. Mørkebrun siltholdig sand med stein. Avrundet bunn, og buede sider.	50	40	15
4084	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
4118	Avskrevet	Avskrevet som moderne grøft, som inneholdt moderne keramikk ved 20 cm dybde. Massen er kompakt og viser ingen tegn til at det er gravd i en eldre struktur. Ved om lag 27cm treffer man berg. Grøften kutter struktur ID 4084.	99	200	27
4151	Stolpehull	Rund i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider.	20	18	6
4162	Stolpehull	Rund i plan. Mørkebrun siltholdig sand med noe småstein. Ujevn bunn. Venstre profil er skrå og høyre profil er buet.	37	33	10
4175	Kokegrop	Tilnærmet rund, men noe ujevn i plan. Imidlertid tydelig avgrenset av kraftig kullrand. Noe sand i toppen, ellers leire og kull. Mye skjærbrent stein og noe brent leire. Funn av brent bein. Avrundet bunn, og buede sider.	200	220	17
4207	Stolpehull	Oval i plan. Brungrå siltholdig sand, med noen steiner. Noe kull på overflaten. Avrundet bunn, og buede sider.	40	20	10

4220	Stolpehull	Oval i plan. Sørøstre del er videre enn nordvestre. Brungrå siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider. Sørøstre del ligger direkte på berg.	44	30	8
4236	Stolpehull	Oval i plan. Brungrå siltholdig sand. Bit av kull. Avrundet bunn, og buede sider.	55	36	17
4253	Avskrevet	Forsvant ved opprensning.	-	-	-
4270	Stolpehull	Tilnærmet rund i plan. Mørk grå til mørkebrun sandholdig silt, med noe kull. Avrundet bunn, og buede sider.	25	24	7
4283	Stolpehull	Tilnærmet rund i plan. Mørk grå til mørkebrun sandholdig silt, med noe kull. Avrundet bunn. Buer inn fra venstre, og noe mer ujevn/flat fra høyre.	30	25	10
4298	Stolpehull	Tilnærmet rund i plan. Mørk grå til mørkebrun sandholdig silt, med noe kull og småstein.. Avrundet bunn, og buede sider.	35	30	10
4314	Kokegrop	Oval i plan. Sandholdig silt og kull i toppen, og mye skjørbrent stein. Deretter en om lag 5 cm tykk kullrand. Avrundet bunn, og buede sider.	250	114	11
4359	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
4375	Stolpehull	Tilnærmet rund i plan, men med noe uklar avgrensning pga. dyreganger og spettet undergrunn. Grå til rødbrun sandholdig silt, med noe grus. Avrundet bunn. Skrå venstre side, og buet høyre side.	28	27	12
4388	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
4397	Kokegrop	Rund i plan. Mørkebrun/sort silt med kull. Varmepåvirket stein. Avrundet bunn, og buede sider.	40	32	7
4426	Stolpehull	Oval i plan. Grå til rødbrun sandholdig silt. Avrundet bunn, og buede sider.	26	36	8
4439	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
4455	Stolpehull	Utydelig oval i plan. Brungrå siltholdig sand. Større steiner i midten av gropen. Funn av kull. Avrundet bunn, og buede sider.	53	36	25
4477	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
4511	Uidentifisert	Ikke undersøkt	-	-	-

4532	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
4569	Stolpehull	Rund i plan, men noe utydelig grunnet dyreganger. Kompakt brungrå siltholdig sand. Noe vansker med å skille fyllmassen fra omkringliggende dyreganger. Noen mindre steiner, og noe kull. Funn av jernnagler (ID 6178). Svært utydelig avgrenset profil, men tilsynelatende avrundet bunn, og buede sider.	43	40	14
4595	Stolpehull	Oval i plan, og delvis dekket av stein. Kompakt brungrå siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider..	40	28	11
4612	Stolpehull	Rund i plan. Gråbrun sandholdig silt. Noe kull og brent leire ut mot kantene, da den kutter en kokegrop. Avrundet bunn, hvor den kommer ned på skjørbrent stein fra kokegrop ID 4631. Dybde er usikker da den overlapper med annen struktur.	35	41	12
4631	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
4679	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
4713	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
4731	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
4745	Stolpehull	Oval i plan, men noe uklar avgrensning grunnet dyreganger og spettet undergrunn. Gråbrun sandholdig silt, med noe småstein. Avrundet bunn, og buede sider.	44	23	8
4762	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
4771	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
4793	Kullflekk	Rund i plan. Sort, kullholdig siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider. Kan være del av kokegrop ID 4532 som ligger like ved siden av.	15	10	3
4802	Uidentifisert	Ikke undersøkt	-	-	-
4830	Uidentifisert	Ikke undersøkt	-	-	-
4856	Stolpehull	Oval i plan. Brungrå siltholdig sand. To store steiner i midten. Avrundet bunn, og buede sider.	49	28	17

4873	Stolpehull	Ujevnt oval i plan. Mørk grå til brun sandholdig silt, og noe kull. Avrundet bunn, og buede sider. Noe uklar avgrensning på midten - kan være to strukturer, men mest sannsynlig kun én.	45	24	10
4891	Stolpehull	Tilnærmet rund i plan, men med uklar avgrensning mot ID 4873. Mørk grå til brun sandholdig silt, og noe kull. Avrundet bunn, og buede sider. Tydeligere avgrensning i profil enn i plan.	35	30	10
4910	Uidentifisert	Ikke undersøkt	-	-	-
4928	Stolpehull	Rund i plan. Gråbrun sandholdig leire. Noe kull. Avrundet bunn, og buede sider.	31	33	15
4944	Stolpehull	Tilnærmet rund i plan. Gråbrun sandholdig silt. Flat bunn, og rette sider.	29	26	2
4964	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
4985	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
5000	Kokegrop	Noe ujevn rund i plan. To konsentrasjoner av stein på overflaten. Brungrå siltholdig sand blandet med kull. Betydelig mengde kull i bunnen. Varmepåvirket stein helt til bunns. Kan potensielt være to kokegroper, hvor den ene er gravd ned i den andre, men én kullrand går langs hele bunnen.	260	210	27
5038	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
5052	Stolpehull	Tilnærmet rund i plan. Gråbrun sandholdig silt. Noe kull. Uklar avgrensning i bunn, hvor det er en stor stein. Buede sider.	28	25	12
5068	Nedgravning	Rund i plan, med en del stein i overflaten. Brungrå siltholdig sand med en del mindre stein (5-7 cm). Avrundet bunn. Sidene er buet, men vanskelige å skjelne. I nordøst overlapper strukturen med ID 6538..	140	140	17
5127	Stolpehull	Oval i plan, men med noe uklar avgrensning. Mørk til gråbrun sandholdig silt. Avrundet bunn, og buede sider.	38	34	8

5164	Stolpehull	Oval i plan, med noe uklar avgrensning grunnet dyreganger og spettet undergrunn. Mørk brun til gråbrun sandholdig silt. Noe uklart avgrenset avrundet bunn. Svakt buede sider.	44	36	25
5180	Stolpehull	Oval i plan. Brungrå siltholdig sand i nordvest, og brungrå leirholdig sand i midten og sørøst. En del mindre steiner, i tillegg til noen litt større – en av disse så også varmepåvirket ut. Biter av kull og leire. Flat bunn og flate sider.	58	44	32
5204	Stolpehull	Oval i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider.	36	21	12
5231	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
5268	Stolpehull	Rund i plan. Mørkebrun/grålig siltholdig sand. Kommer ned på berg etter om lag 23cm. Flat bunn, og skrå sider.	50	46	23
5286	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
5324	Kokegrop	Tilnærmet rund i plan, men kuttet av ID 5359 mot vest. Forsvinner inn under feltavgrensning mot øst. Utbredelse/lengde er derfor kun omtrentlig. Gråbrun sandblandet leire og kull i gradvis overgang ned mot tydelig kullrand i bunn. Mye skjørbrent stein, en del større steiner på om lag 20 x 20 x 12 cm. Avrundet bunn. Ujevn venstre side, og rett høyre side.	164	170	32
5359	Kokegrop	Tilnærmet rund i plan. Godt avgrenset av kullrand. Sandholdig silt og kull i gradvis overgang ned mot kraftig kullrand. Noe skjørbrent stein. Kutter ID 5324 mot øst. Avrundet i bunn, tydelig avgrenset av kullrand. Buede sider.	160	135	24
5402	Avskrevet	Ved opprensning ble strukturen innlemmet i strukturene ID 5324 og 5359.	-	-	-
5430	Nedgravning	Rund i plan. Mørkebrun og sort kompakt grus. Kommer rett ned på berg. Flat bunn, og rette sider.	93	78	20

5456	Stolpehull	Rund i plan. Mørk brun til gråbrun sandholdig silt. Flat bunn, som går rett ned på berg. Buede sider.	34	26	5
5471	Stolpehull	Rund i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Kommer ned på sort, veldig kompakt grus som ligger over berg. Flat bunn med buede sider.	50	48	20
5491	Avskrevet	Avskrevet.	-	-	-
5517	Nedgravning	Oval i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Kom ned på berg. Flat bunn, og rette sider.	65	50	21
5537	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
5563	Kokegrop	Ujevn i plan. Sort kullholdig siltholdig sand. Varmepåvirket stein. Avrundet bunn, og buede sider.	103	80	7
5594	Nedgravning	Oval i plan. Mørkebrun grov sand. Noen steiner i strukturen. Avrundet bunn.. Venstre side av profilen er buet, mens den høyre skråner fra bunnen, før den blir mer buet opp mot toppen av profilen.	70	52	15
5617	Stolpehull	Ujevnt rund i plan. Mørkebrun grov sand. Avrundet bunn, og buede sider.	22	21	6
5629	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
5648	Stolpehull	Rund i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Bunnen av strukturen virker å være noe utvasket, og i forlengelsen av denne er det mørkebrun sand. Profil med noe utydelig avrundet bunn, og buede sider.	25	24	19
5664	Uidentifisert	Ikke undersøkt	-	-	-
5685	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
5727	Nedgravning	Oval i plan. Mørkebrun siltholdig sand med mye stein. Flat bunn, som går helt ned på berget. Ujevne sider.	64	42	45
5749	Nedgravning	Oval i plan. Mørkebrun siltholdig sand med mye stein. Ujevn bunn med skrå sider.	79	68	37
5774	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
5799	Nedgravning	Ujevn i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Ujevn bunn. Ujevn venstre side, og rett høyre side.	99	82	28
5829	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-

5844	Kokegrop	Ujevn i plan. Sort kullholdig siltholdig sand. Varmepåvirket stein. Ujevn bunn. Venstre profil er ujevn, og høyre profil er buet.	83	74	10
5873	Stolpehull	Oval i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Ujevn bunn, og buede sider.	47	37	22
5891	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
5904	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
5927	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
6179	Stolpehull	Rund i plan. Brungrå siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider.	30	30	10
6188	Stolpehull	Rund, men noe utydelig i plan. Brungrå siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider. Tolket som stolpehull, men kan potensielt være dyregang.	23	20	5
6196	Stolpehull	Oval, men noe uklar avgrensning i plan, grunnet flat stein i toppen. Gråbrun sandholdig silt. Innslag av kull. Flat til avrundet i bunn. Venstre side er ujevn, mens høyre er skrå.	43	31	10
6209	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-
6266	Stolpehull	Rund i plan. Grå til rødbrun sandholdig silt. Avrundet bunn, og buede sider.	26	32	7
6390	Kokegrop	Ikke undersøkt	-	-	-
6419	Kokegrop	Strukturen går inn i feltgrensen, og utstrekning er dermed uklar. Det var ikke tydelig varmpåvirket stein i massene, men de inneholder kull. Tolkes som noe tvilsom kokegrop.	-	-	-
6438	Stolpehull	Oval i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Spiss bunn. Ujevn venstre side, og buet høyre side. Kutter ned i struktur ID 5799.	36	39	19
6500	Kullflekk	Ujevn i plan. Sort siltholdig sand, som inneholder mye kull. Ujevn bunn, og buede sider.	20	9	4
6517	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-

6538	Kokegrop	Har antagelig vært oval i plan, men har så blitt kuttet av ID 5068 i sørvest. Sort bunnlag av sand iblandet kull. Over det er brungrå siltholdig sand iblandet brungul sand. Noe stein. Flat bunn, og buede sider.	140	80	20
6560	Stolpehull	Oval i plan. Kuttet av ID 6538. Brungrå siltholdig sand, med to store steiner (om lag 30 cm). Fullstendig dybde var ikke klar, da strukturen ble kuttet av ID 6538. Avrundet bunn, og buede sider.	65	45	15
6600	Stolpehull	Rund i plan. Mørkebrun siltholdig sand, med noe kull på toppen. Avrundet bunn, og buede sider. Veldig utydlig, så noe usikkert stolpehull.	26	23	22
6651	Stolpehull	Rund i plan. Mørkebrun siltholdig sand. Avrundet bunn, og buede sider.	23	20	8
6661	Avskrevet	Avskrevet	-	-	-

Vedlegg 3: Katalogtekst T27948

T27948/1-12

Boplassfunn fra førromersk jernalder/romertid fra YTRE PERIMETERSIKRING, av VIK (70/1), ØRLAND K., TRØNDELAG.

1) **Nagle** av jern. Antall: 2.

To korroderte gjenstander av jern - trolig nagler. Den største er den minst tydelige - kun deler av hodet er bevart, og mot naglespissen er det en liten utvekst. Sistnevnte kan potensielt være et resultat av korrosjonen av naglen.

Den minste har mest tydelig form som en nagle, med bevart tilnærmet sirkulært hode, og 1,5 cm bevart naglespiss.

Fnr: 6178.

Mål: Største nagle: Stl: 3,3 cm. Stb: 1,8cm. Minste nagle: Stl: 2 cm.. Stb: 1,8 cm.

Vekt: 10,5 gram.

Strukturnr: 6178 Funnet i stolpehull ID 4569.

2) **Osteologisk materiale** (brent osteologisk) av bein.

To små fragmenter av brent bein. Stl: 0,6 cm. Stb: 0,5 cm.

Fnr: 6610.

Mål: Stl: 0,6 cm. Stb: 0,5 cm. *Vekt:* 0,2 gram.

Strukturnr: 4175 Funnet i kokegrop ID 4175.

3) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.

Vedartsbestemt til vier/poppel. Lab.ref. TRa-13894.

Fnr: 6678. *Vekt:* 0,13 gram.

Datering: BP 1695 +/- 15 (TRa-13894)

Strukturnr: 4175 Kokegrop

4) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.

Vedartsbestemt til furu. Lab.ref. TRa-13895. *Fnr:* 6677. *Vekt:* 2,51 gram.

Datering: BP 1700 +/- 15

Strukturnr: 4314 Kokegrop

5) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.

Vedartsbestemt til bjørk. Lab.ref. TRa-

12896. *Fnr:* 6757. *Vekt:* 2,04 gram.
Datering: BP 1685 +/- 15 (TRa-13896)
Strukturnr: 5000 Kokegrop

6) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.
Vedartsbestemt til bjørk. Lab.ref. TRa-13897. *Fnr:* 6675. *Vekt:* 1,8 gram.
Datering: BP 1700 +/- 15 (TRa-13897)
Strukturnr: 5324 Kokegrop

7) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.
Vedartsbestemt til bjørk. Lab.ref. TRa-13898 *Fnr:* 6674. *Vekt:* 1,48 gram.
Datering: BP 1905 +/- 15 (TRa-13898)
Strukturnr: 5359 Kokegrop

8) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.
Vedartsbestemt til bjørk. Lab.ref. TRa-13899.
Fnr: 6676. *Vekt:* 2,01 gram.
Datering: BP 1940 +/- 20 (TRa-13899)
Strukturnr: 5563 Kokegrop

9) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.
Vedartsbestemt til vier/poppel. Lab.ref. TRa-13900.
Fnr: 6771. *Vekt:* 1,5 gram.
Datering: BP 1755 +/- 15 (TRa-13900)
Strukturnr: 6390 Kokegrop

10) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.
Vedartsbestemt til bjørk. Lab.ref. TRa-13901. *Fnr:* 6679. *Vekt:* 1,53 gram.
Datering: BP 2000 +/- 15 (TRa-13901)
Strukturnr: 6419 Kokegrop

11) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.
Vedartsbestemt til or. Lab.ref. TRa-13902. *Fnr:* 6770. *Vekt:* 0,04 gram.
Datering: BP 2085 +/- 15 (TRa-13902)
Strukturnr: 6766 Stolpehull

12) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.

Vedartsbestemt til bjørk og asal/kirsebærslekt (Sorbus/Prunus). Lab.ref. TRa-13903.

Fnr: 6766. *Vekt:* 0,09 gram.

Datering: BP 3625 +/- 20 (TRa-13903)

Strukturnr: 4236 Stolpehull

Funnomstendighet: I forbindelse med pågående sikringsarbeid rundt yttergrensene til Ørland hovedflystasjon, gjennomførte NTNU Vitenskapsmuseet høsten 2018 en arkeologisk undersøkelse vest for Ørland kirkegård (Askeladden ID 102806). Lokaliteten hører under gården Viklem, men som en del av hovedflystasjonen har den fått gårds- og bruksnummer 70/1, tilhørende gården Vik. Undersøkelsen ble foretatt ved maskinell flateavdekking, og totalt 407 kvadratmeter ble avdekket. Det ble påvist 101 anleggsspore, hvorav 82 ble undersøkt. Anleggssporene var i hovedsak

konsentrert i et om lag 40 meter langt område midt på feltet. Søndre og nordre del var funntom, foruten en usikker kokegrop som gikk inn i feltgrensen i sør. For nordre del kan funnmangelen skyldes at området var noe preget av moderne forstyrrelser, og behøver dermed ikke bety at området opprinnelig har vært funntomt. Anleggssporene ble utgjort av stolpehull, kokegroper, nedgravninger, kullflekker, og strukturer som ikke ble nærmere undersøkt. 25 av anleggssporene var kokegroper, og undersøkelser i 2014 rett nord for lokaliteten, viste at konsentrasjonen av kokegroper fortsatte også der. Ti kullprøver ble datert – to viser bruk i sen førromersk jernalder, mens syv viser bruk i romertid. Én datering viste til en fase i senneolittikum (:12), men denne prøven ble tatt fra et stolpehull, og må ut fra konteksten og manglende tilsvarende dateringer, sies å være usikker. To kokegroper ble datert ved undersøkelsen i 2014, og viste bruk i førromersk jernalder og romertid. Kokegropene og øvrige anleggsspore fra undersøkelsen i 2018 bør dermed ses i sammenheng med området nord for feltet, undersøkt i 2014. Det ble gjort to funn på lokaliteten – to nagler i et stolpehull, og brent bein i en kokegrop.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 7062781,010, Ø: 532103,979

LokalitetsID: 102806.

Innberetning/litteratur: Astrid Kviseth og Raymond Sauvage, 01.01.2019,
Arkeologisk undersøkelse - Ytre perimetersikring. Viklem, Ørland kommune,
Trøndelag

Funnet av: Astrid Kviseth.

Funnår: 2018.

Katalogisert av: Astrid Kviseth.

Vedlegg 4: ¹⁴C-prøver

Prøvenr.	Kontekst	Lab ID.	Datert materiale	Datert BP	Kalibrert alder 1 sigma	Kalibrert alder 2 sigma
6389	5068 Nedgravning	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6642	5000 Kokegrop	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6671	5000 Kokegrop	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6672	5068 Nedgravning	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6673	6536 Kokegrop	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6674	5359 Kokegrop	TRa- 13898	Trekull av bjørk (Betula)	1905 ± 15	76 – 124 AD	65 – 130 AD

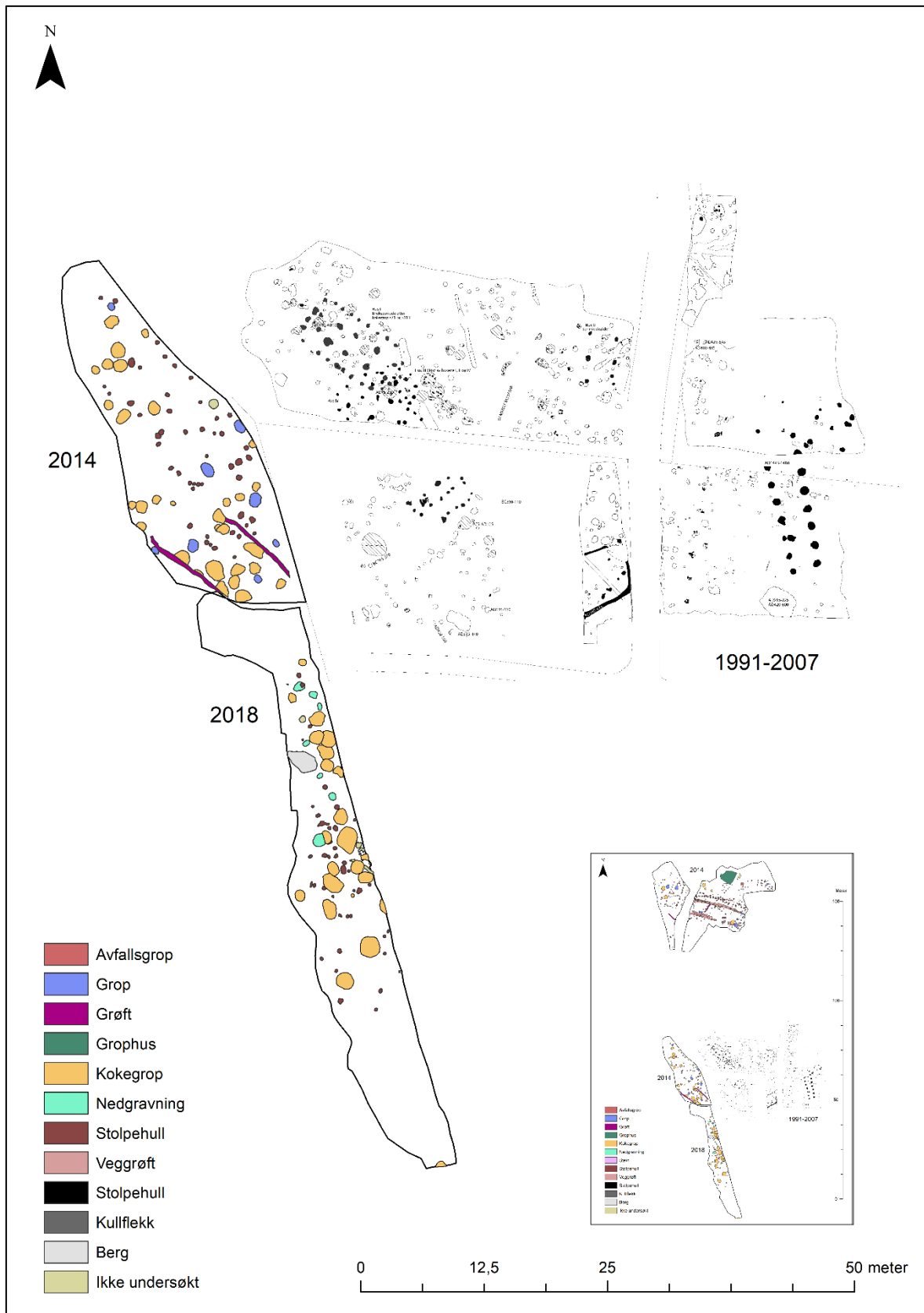
Prøvenr.	Kontekst	Lab ID.	Datert materiale	Datert BP	Kalibrert alder 1 sigma	Kalibrert alder 2 sigma
6675	5324 Kokegrop	TRa- 13897	Trekull av bjørk (Betula)	1700 ± 15	337 – 384 AD	260 – 395 AD
6676	5563 Kokegrop	TRa- 13899	Trekull av bjørk (Betula)	1940 ± 20	28 – 81 AD	17 – 125 AD
6677	4314 Kokegrop	TRa- 13895	Trekull av furu (Pinus)	1700 ± 15	337 – 384 AD	260 – 395 AD
6678	4175 Kokegrop	TRa- 13894	Trekull av vier/poppel (Salix/Populus)	1695 ± 15	341 – 385 AD	263 – 395 AD
6679	6419 Kokegrop	TRa- 13901	Trekull av bjørk (Betula)	2000 ± 15	37 BC – 22 AD	43 BC – 51 AD
6729	5164 Stolpehull	Ikke kull Kassert	-	-	-	-
6730	5180 Stolpehull	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6733	5727 Nedgravning	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6739	4015 Stolpehull	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6746	5749 Nedgravning	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6747	5648 Stolpehull	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6752	5517 Nedgravning	Ikke kull Kassert	-	-	-	-
6753	5430 Nedgravning	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6756	5268 Stolpehull	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6757	5000 Kokegrop	TRa- 13896	Trekull av bjørk (Betula)	1685 ± 15	346 – 391 AD	267 – 403 AD
6762	4455 Stolpehull	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6763	4397 Kokegrop	Ubenyttet Kassert	-	-	-	-
6766	4236 Stolpehull	TRa- 13903	Trekull av bjørk (Betula) og asalslekt/ kirsebærslakt (Sorbus/Prunus)	3625 ± 20	2022 – 1954 BC	2036 – 1920 BC
6770	4063 Stolpehull	TRa- 13902	Trekull av or (Alnus)	2085 ± 15	156 – 55 BC	166 – 51 BC
6771	6390 Kokegrop	TRa- 13900	Trekull av vier/poppel (Salix/Populus)	1755 ± 15	249 – 325 AD	240 – 334 AD

Vedlegg 5: Makroprøver

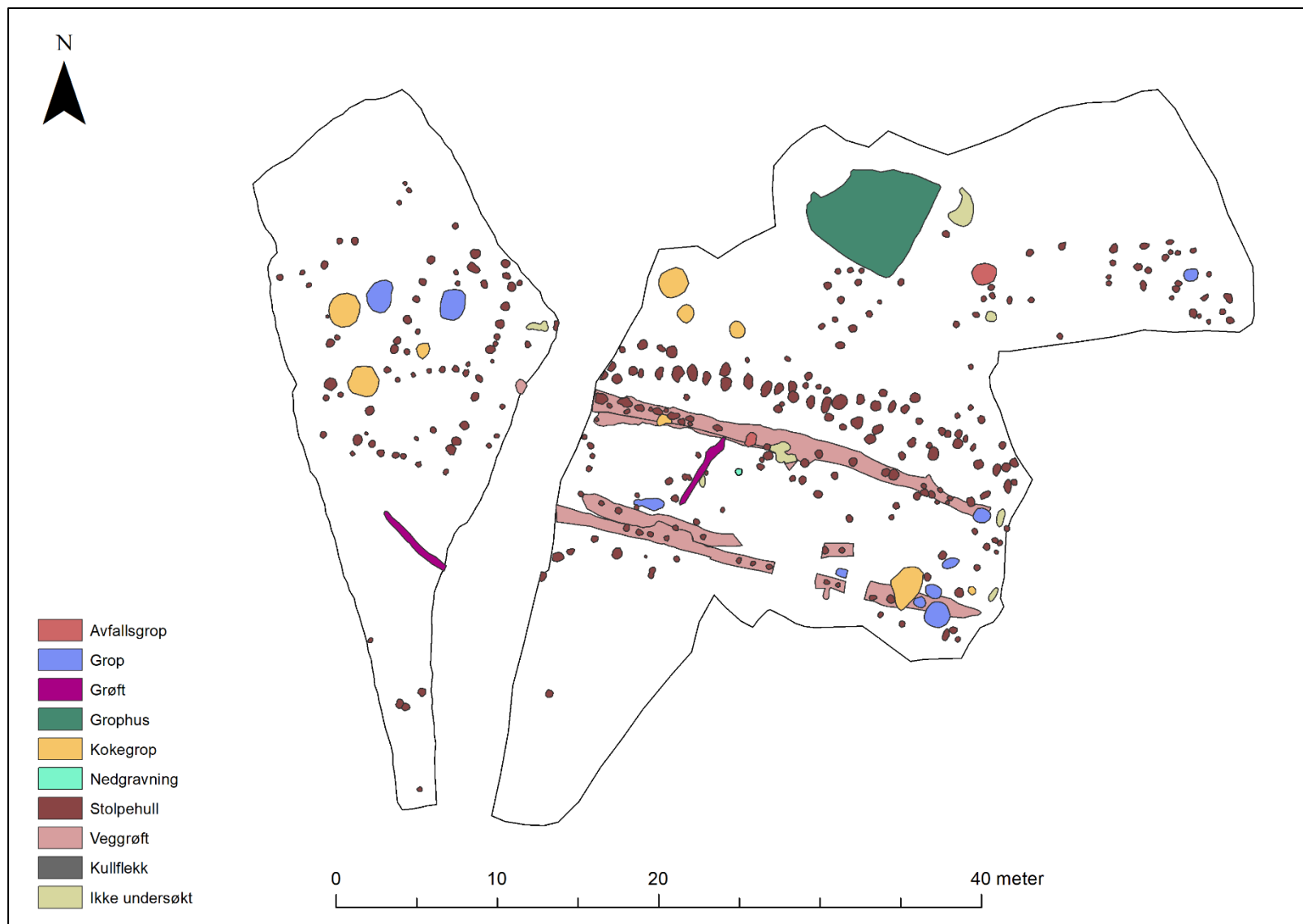
Prøvenr.	Kontekst	Status januar 2019
6728	5164 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6731	5164 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6732	5727 Nedgravning	Ubenyttet Kassert
6738	4015 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6744	5873 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6745	5749 Nedgravning	Ubenyttet Kassert
6748	5648	Ubenyttet

	Stolpehull	Kassert
6749	5359 Kokegrop	Ubenyttet Kassert
6750	5594 Nedgravning	Ubenyttet Kassert
6751	5517 Nedgravning	Ubenyttet Kassert
6754	5430 Nedgravning	Ubenyttet Kassert
6755	5268 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6758	5000 Kokegrop	Ubenyttet Kassert
6759	5068 Nedgravning	Ubenyttet Kassert
6760	4612 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6761	4455 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6764	4314 Kokegrop	Ubenyttet Kassert
6765	4236 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6767	4175 Kokegrop	Ubenyttet Kassert
6768	4046 Stolpehull	Ubenyttet Kassert
6769	4063 Stolpehull	Ubenyttet Kassert

Vedlegg 6: Kartutsnitt

Figur 14: Felt undersøkt i 1991-2007, 2014, og 2018. Kart: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 15: Felt undersøkt i 2014, med gårdstun fra vikingtid og tidlig middelalder. Kart: Astrid Kviseth, NTNU Vitenskapsmuseet

NTNU Vitenskapsmuseet er en enhet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.

NTNU Vitenskapsmuseet skal utvikle og formidle kunnskap om natur, kultur og vitenskap. Museet skal sikre og forvalte de vitenskapelige samlingene og aktivisere dem gjennom forskning, formidling og undervisning.

Seksjon for arkeologi og kulturhistorie har forvaltningsansvar for automatisk fredete kulturminner og skipsfunn i Nordmøre, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, nordlige Romsdal og Nordland til og med Rana. Seksjonen foretar arkeologiske undersøkelser på kulturminner over og under vann, i henhold til kulturminneloven.

ISBN 978-82-8322-179-4

ISSN 2387-3965

© NTNU Vitenskapsmuseet

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

www.ntnu.no/vitenskapsmuseet